

DE SKOR

VOGELWERKKGROEP TEXEL

Jaargang 29, nummer 2, 2010

De Skor is een uitgave van Vogelwerkgroep Texel en verschijnt 5x per jaar

Voorzitter

Bernard Spaans, Oesterstraat 27, 1794 AR Oosterend, 0222-318688

Algemeen secretaris

Vincent Stork, Stengweg 14, 1795 LG, De Cocksdorp, 0222-315140

Penningmeester

Rina Rood, De Dageraad 61, 1797 SK Den Hoorn, 0222-319429

Natuurhistorisch secretaris

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 0222-319231

Excursies en lezingen

Klaas de Jong, Klimpstraat 39, 1795 AN De Cocksdorp, 06-21809865
nhdejong@gmail.com

Vogelbeschermingszaken

Jos van den Berg, Kikkertstraat 41, 1795 AB De Cocksdorp, 06-22494483

Algemeen bestuurslid

vacant

Waarnemingen

Arend Wassink, Postweg 64, 1795 JR De Cocksdorp, 0222-311699
arendwassink@texel.com

Redactie

Lieuwe Dijkse (lieuwe.dijkse@elzenhout.nl), Klaas de Jong (nhdejong@gmail.com),
Andri Binsbergen (a.binsbergen@texel.com), Harm Jan Kiewiet (kiewiet1@planet.nl)

Ons adres is: Vogelwerkgroep Texel

Stengweg 14

1795 LG De Cocksdorp

stork.eelman@12move.nl

Onze website is: www.vogelwerkgroeptexel.nl

Contributie en lidmaatschap

ING-rekening 8417822 t.n.v. Vogelwerkgroep Texel te Den Hoorn

Lidmaatschap €13,50 per jaar, gezinslidmaatschap €15,- per jaar

Aanmelden bij Vincent Stork, stork.eelman@12move.nl, 0222-315140

Foto voorkant: René Pop (mannetje Blauwe Kiekendief op jacht)

Tekening achterkant: Frits Jan Maas

Deze Skor is mede tot stand gekomen door LenR kantoorvakhandel.

Van de redactie

Alweer de tweede Skor van 2010 ligt voor u en als het goed is, is-ie ditmaal nóg weer mooier geworden! De vorig jaar vernieuwde voorpagina, nu in kleur, levert ieder nummer veel positieve reacties op, dus we gaan er van uit dat we daarmee een goede keuze hebben gemaakt.

Het eerste nummer in kleur was het derde nummer van 2009 met een Gele Kwikstaart voorop. Deze en de twee daaropvolgende nummers hadden nog witte randen. Dat was jammer en deed eigenlijk afbreuk aan het hele idee van vernieuwing. Het vorige nummer was in dat opzicht een stuk beter, al waren bij enkele exemplaren nog steeds hier en daar wat witte randjes te zien. Dat had te maken met de aanlevermethode, die we nu ook verbeterd hebben. Als het goed is heeft iedereen nu een prachtige Skor zonder randjes. Op de pagina's hiertegenover staan de mailadressen van de redactieleden voor het geval dat u niet tevreden bent over de zojuistgeleverde Skor.

Boordevol vogelnieuws natuurlijk weer, zo vol zelfs dat de rubriek 'Vers van de Pers', mijn gebruikelijke soortenvergelijking ('Uitgelegd') en ook nog enkele andere artikelen een ronde moeten wachten. We zijn erg blij met zo'n overdaad aan kopij! Tevens doet het sommigen wellicht extra verlangend uitzien naar alweer de volgende Skor!

Erg blij zijn we met de voortzetting van de nieuwgestarte rubriek 'In de ban van de ring', ditmaal over een Rotgans-vrouwtje. Er is zoveel te vertellen over vogelonderzoek dat we hopen dat er nog vele afleveringen volgen.

Klaas de Jong

Zomertortel, de soort van het jaar 2009. Lees het afrondend verslag op pagina 73. (foto: René Pop)

Van het bestuur

De komende periode vind ik persoonlijk de mooiste vogeltijd van het jaar. Eind april en mei betekenen veel vogeltrek, veel vogelzang, veel nestelende vogels, uit het zuiden terugkerende soorten, maar tegelijkertijd ook nog Rotganzen en Arctische steltlopers die zich bij ons nog op het broeden in het hoge noorden voorbereiden en in hun 'verse' zomerkleed er mooier uit zien dan ooit. Dit is de tijd van het jaar om er veel op uit te gaan, zo lang mogelijk buiten te zijn waar het allemaal gebeurt. Bestuurszaken zouden in deze tijd eigenlijk op een lager pitje gezet moeten worden en dat is eigenlijk ook wel een beetje de praktijk.

Eind maart hadden we de jaarlijkse algemene ledenvergadering in StayOkay. De opkomst was redelijk en jullie maakten het ons met vragen en opmerkingen niet al te moeilijk. Jos van den Berg werd officieel benoemd tot bestuurslid en Vincent Stork en ondergetekende tekenden nog een tijdje bij voor het bestuur. Een uitgebreid verslag van deze vergadering zal zo spoedig mogelijk op onze website te vinden zijn.

Het OJV 2009 is inmiddels verschenen en ziet er prachtig uit. Nu met nog meer informatie, foto's en een aantal verspreidingskaartjes. In dit jaarverslag wordt nu al voor het elfde jaar op rij het wel en wee van de Texelse avifauna uitgebreid gedocumenteerd en daar mogen we als vogelwerkgroep best trots op zijn!

We hebben recent vernomen dat de aanvankelijk geplande Grauwe Ganzen-ruim-acties dit voorjaar waarschijnlijk niet doorgaan. Daar zouden we als bestuur blij mee zijn, hoewel we beseffen dat niet alle VWG-leden er precies zo over denken, wat op de ALV nog weer bleek. Mogelijk organiseren we komend winterhalfjaar weer opnieuw een discussieavond over dit gevoelige onderwerp. We zullen als VWG ook nog onze stem laten horen over het initiatief van het nieuwe bestuurscollege van Texel om vijf hoge (80 m!) windturbines nabij het NIOZ te willen plaatsen. Wij vinden dat Texel juist zo mooi en aantrekkelijk is zonder deze gevaartes. Daarnaast is deze locatie helemaal erg ongelukkig, omdat rond de zuidpunt erg veel vogeltrek plaatsvindt. Recentelijk heeft ook Vogelbescherming Nederland aan de hand van een nationale windmolenrisicokaart aangegeven dat voor dit gebied (en eigenlijk voor vrijwel heel Texel) het hoogste aanvaringsrisico met vogels geldt en dat deze gebieden daarom windturbinevrij moeten blijven.

We hopen velen van jullie tijdens een van de geplande VWG-activiteiten tegen te komen (zie de agenda in deze Skor en op onze website). Iedereen een heel mooi vogelvoorjaar gewenst!

Namens het bestuur van Vogelwerkgroep Texel,
Bernard Spaans

Agenda

Woensdag 5 mei: Houtsnippen zoeken in de Dennen onder leiding van Adriaan Dijkse. Aanvang 21 uur bij de Tureluur (kruising Ploegelandeweg/fietspad).

Zondag 8 mei: jeugdvogelexcursie onder leiding van Andri Binsbergen en Gerrit Visch. Verzamelen om 13.30 uur op het parkeerterrein bij Garage Grisnigt in Den Burg of om 14 uur bij het uitkijkpunt bij de Geul aan de Mokweg. Voor iedereen die zich kind voelt! Meerijden is mogelijk, kom gewoon naar het parkeerterrein. Opgave niet nodig.

Zaterdag 15 mei: de jaarlijkse Natuurmarkt op het Turfveld in de Dennen. Tal van activiteiten op natuurgebied, voor jong en oud. Van 10 tot 16 uur. Toegang gratis.

Zaterdag 15 mei: integrale wadvogeltelling. Tellers worden benaderd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt helpen, neem dan contact op met Klaas de Jong.

Maandag 17 mei: steltlopers kijken bij de Schorren onder leiding van Bernard Spaans. Aanvang 19 uur bij het monument op de dijk bij Dorpzicht/De Cocksdorp.

Zaterdag 29 mei: 'Landelijke Vogelaarsdag voor Jongeren' in Beek-Ubbergen, georganiseerd door SOVON Vogelonderzoek Nederland. Zie pagina 83 in deze Skor.

Zondag 13 juni: de 'vogel-aflevering' van de Natuurwijzer op Radio Texel met Andri Binsbergen en Klaas de Jong. Om 12.30u 'Nieuws uit de Natuur' door Sytske Dijkse. Te beluisteren op 106.1 fm of www.radiotexel.nl

Vrijdag 18 juni:

avondvogelwandeling
bij de Horsmeertjes
onder leiding van
Vincent Stork.
Verzamelen om 20 uur
bij de parkeerplaats aan
het begin van het pad
tussen de Horsmeertjes
door.

Zondag 27 juni: de
'vogel-aflevering' van de
Natuurwijzer. Zie 13
juni.

Lepelaar

(foto: Rob Lutke Schipholt)

Meer informatie over de activiteiten en/of opgeven:

Klaas de Jong: nhdejong@gmail.com (bij voorkeur) of 06-21809865

Dertig jaren wadvogel- en ganzentellingen op Texel: de Kolgans

De Kolgans is een vrij grote grijze gans waarvan de ondersoort *Anser albifrons albifrons* (herkenbaar aan de roze snavel) broedt in een uitgestrekte smalle zone in het hoge noorden van Rusland. Deze ondersoort overwintert in West-, centraal en Zuidoost-Europa, in Turkije, Kazachstan en Iran. Verder oostelijk broedende vogels overwinteren in het uiterste oosten en zuidoosten van Azië. De ondersoort *flavirostris* broedt op Groenland en overwintert in Ierland, het noordwestelijk deel van Engeland en in Schotland. Deze ondersoort is groter, heeft een donkerder kop en bovendelen en een oranjegele snavel. De Kolganzen die broeden in Oost-Siberië en Alaska worden onderscheiden in 2-3 aparte ondersoorten (Delany & Scott 2006).

De in Nederland overwinterende Kolgans is een slag kleiner dan de Grauwe Gans. Volwassen exemplaren zijn herkenbaar aan de oranje poten, de witte ring rond de snavelbasis en de kenmerkende borstbanden. Jonge exemplaren zijn moeilijker te onderscheiden omdat de snavelring pas in de loop van de eerste winter zichtbaar wordt en de borstbanden nog ontbreken.

Groep Kolganzen

(foto: René Pop)

In deze bijdrage zijn, behalve de wadvogeltellingen, ook de resultaten van de ganzentellingen verwerkt. Deze vinden plaats sinds het telseizoen 1985/'86 en worden

georganiseerd in de maanden september tot en met april, maar alleen in die maanden waarin er geen wadvogeltelling gepland staat.

Voorkomen

De Kolgans is een echte wintergans die alleen in grotere aantallen aanwezig is in de maanden november tot en met maart. Kolganzen hebben een voorkeur voor graslandgebieden en zijn op Texel vooral aanwezig in Waal en Burg, het poldergebied tussen Oudeschild en Oosterend, polder Het Noorden en in Eierland. Uit de sinds 1980 uitgevoerde tellingen blijkt dat de Kolgans sinds midden jaren '90 sterk is toegenomen. Ging het in de jaren '80 om hooguit enkele tientallen exemplaren, die vooral aanwezig waren in Waal en Burg, vanaf 2000 zien we vooral de aantallen rond Dijkmanshuizen en in het zuidelijk deel van Eierland toenemen. De toename van de Kolgans op Texel is op zich vrij bijzonder. Elders op de waddeneilanden worden vrijwel geen Kolganzen aangetroffen en ook in de kop van Noord-Holland is de soort een schaarse gast (zie kaartjes in Van Roomen *et al.* 2007).

In Nederland overwintert het overgrote deel van de in West-Europa en langs de Oostzee aanwezige Kolganzen. Naar schatting 80% van deze populatie is in ons land aanwezig, in strenge winters zelfs meer dan 90% (Bijlsma *et al.* 2001). Behalve in West-Europa overwintert de *albifrons*-Kolgans ook in centraal Europa en op de Balkan (de Pannonische populatie). Daarnaast is er een zogenaamde Pontische populatie aanwezig in de Oekraïne en Zuidoost-Europa, een Anatolische populatie in Turkije en een Kaspische populatie in Kazachstan en Iran (Cramp 1977, Koffijberg *et al.* 1997). Op grond van ringterugmeldingen en waarnemingen van vogels die van halsbanden waren voorzien is gebleken dat deze populaties niet strikt gescheiden leven, zoals vroeger werd gedacht, maar dat er zeker uitwisseling tussen deze groepen plaatsvindt (Mooij *et al.* 1996, Madsen *et al.* 1999).

Voedsel

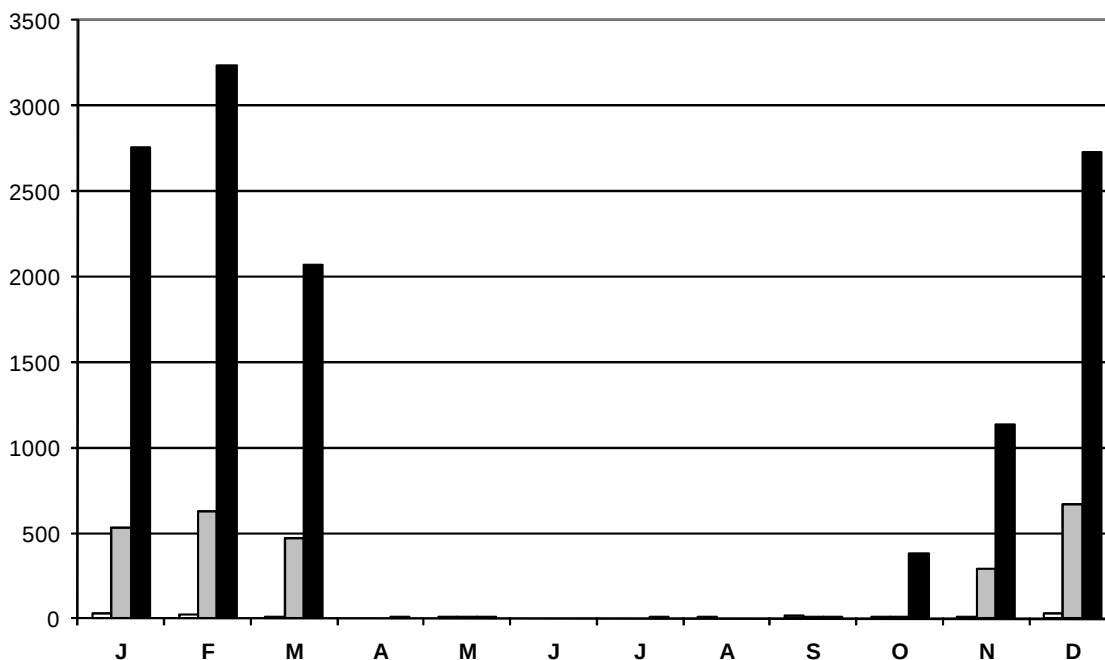
Kolganzen zijn op en top vegetariër. Het grootste deel foerageert in graslanden maar vlak na aankomst worden ook percelen met oogstresten van suikerbieten, aardappels en maïs bezocht. Op beperkte schaal wordt ook gefoerageerd op percelen met wintergraan (Voslamber *et al.* 2004).

Populatiegrootte

Van de twee ondersoorten van de Kolgans die West-Europa overwinteren is de Groenlandse ondersoort *flavirostris* hier opvallend zeldzaam. Uit de periode 1800-1995 zijn maar 18 waarnemingen van in totaal 30 exn bekend (Van den Berg & Bosman 1999). Dit is verrassend omdat 27.000 exn van deze ondersoort in Schotland en omgeving overwinteren. Je zou verwachten dat er wel vaker een paar vogels verder doorvliegen dan de bedoeling is.

De grootte van de populatie die overwintert in Noordwest Europa en langs de Oostzee wordt geschat op 1 miljoen vogels. De grootte van deze populatie is sterk toegenomen want in de jaren '60 waren er maar 50.000 (Timmerman *et al.* 1976, Koffijberg *et al.* 1997). De belangrijkste groei van de populatie vond plaats in de jaren '90 maar vlakt sindsdien af (Delany & Scott 2006). Ook het broedsucces van deze vogels lijkt af te nemen, wat aangeeft dat de draagkracht van de overwinteringsgebieden bereikt is. De belangrijkste reden voor de populatiegroei is de vermindering van de jachtdruk. De Kolgans is jarenlang één van de sterkst bejaagde soorten van Europa en Rusland geweest, zeker ook in Nederland (Koffijberg *et al.* 1997).

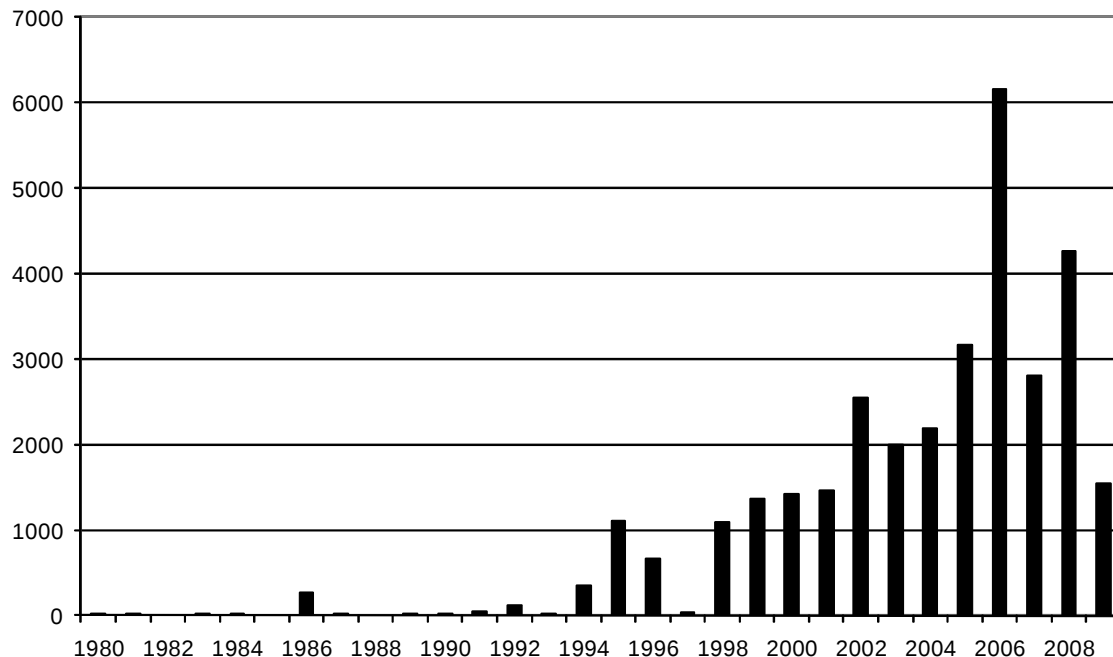
Tijdens de watervogeltellingen in Nederland werden in januari 2007 821.000 Kolganzen geteld (Hustings *et al.* 2009), het grootste aantal dat tot dusver in ons land werd geteld. Tijdens deze telling was dus ruim 80% van de populatie in ons land aanwezig. Het lijkt erop dat de grootte van de populatie inmiddels niet meer stijgt, maar dat een steeds groter deel in Nederland overwintert (Hustings *et al.* 2009). Het maximaal op Texel vastgestelde aantal Kolganzen (6152 vogels op 21 januari 2006) vertegenwoordigt dus slechts 0,7% van het in Nederland aanwezige aantal.

Figuur 1. De gemiddelde aantallen Kolganzen op Texel per maand, uitgesplitst naar 3 perioden, op basis van de in deze maanden uitgevoerde wadvogel- en ganzentellingen. Met de witte balken (vrijwel nergens goed herkenbaar) zijn de gemiddelde waarden voor de jaren 1980-1989 weergegeven, met de grijze de gemiddelden tussen 1990-1999 en met de zwarte de gemiddelden tussen 2000 en 2009

De Kolgans is sinds 1980 een schaarse broedvogel in Nederland. Naar schatting broeden hier 450 paren, vooral in Friesland en langs de Rijn (Van Dijk *et al.* 2009). De eerste Nederlandse broedgevallen dateren uit 1980. Het gaat waarschijnlijk om

ontsnapte vogels uit watervogelcollecties, aangeschoten vogels die niet meer konden wegtrekken of afgedankte vogels die tot 1988 als lokvogel voor de jacht mochten worden gebruikt (Bijlsma *et al.* 2001). De Kolgans broedt niet op Texel.

Figuur 2. Aantallen Kolganzen op Texel in januari op basis van de in deze maand uitgevoerde wadvogel- en ganzentellingen tussen 1980-2009. In 2006 was sprake van een koude winter in Oost-Europa, in 2009 lag er op Texel veel sneeuw.

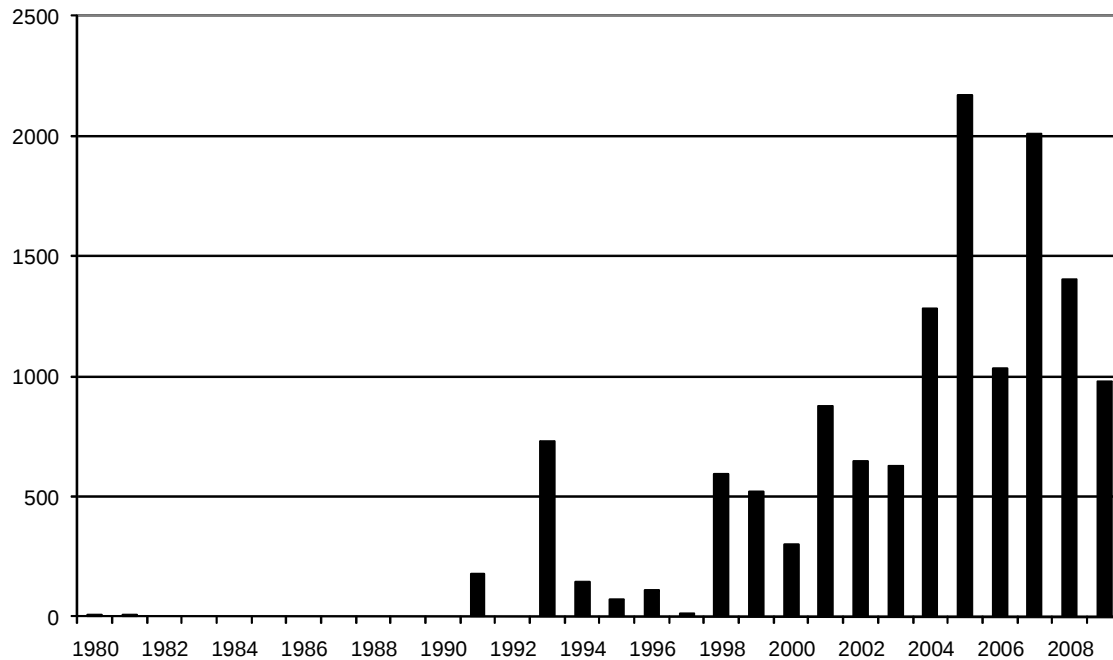
Fenologie

Het doortrekpatroon van de Kolgans op Texel is weergegeven in figuur 1. Hieruit valt af te lezen dat de soort in de jaren '80 gedurende het hele jaar in erg kleine aantallen aanwezig was, terwijl in de jaren '90 een duidelijke toename optrad in de maanden november t/m maart (voor een gedetailleerd overzicht zie Dijkse 1996). Na 2000 zien we een nog sterkere toename maar het seizoenspatroon blijft gelijk. De aantallen in de maanden december t/m februari liggen echter een factor 4-5 hoger dan in de jaren '90. Uit de figuur wordt duidelijk dat er tegenwoordig een vaste populatie overwinteraars op Texel aanwezig is die geleidelijk toeneemt tussen oktober en februari en vervolgens weer vertrekt. In strenge winters wordt noord-Nederland grotendeels verlaten en schuift de hele populatie op naar zuidwest-Nederland en naar het Grote Rivierengebied. Een klein deel van deze vogels komt onder dergelijke omstandigheden naar Texel.

Trends

Figuur 2 laat zien dat de aantallen van de in januari op Texel aanwezige Kolganzen weliswaar sterk zijn gestegen maar dat er in de laatste jaren soms ook weer lagere

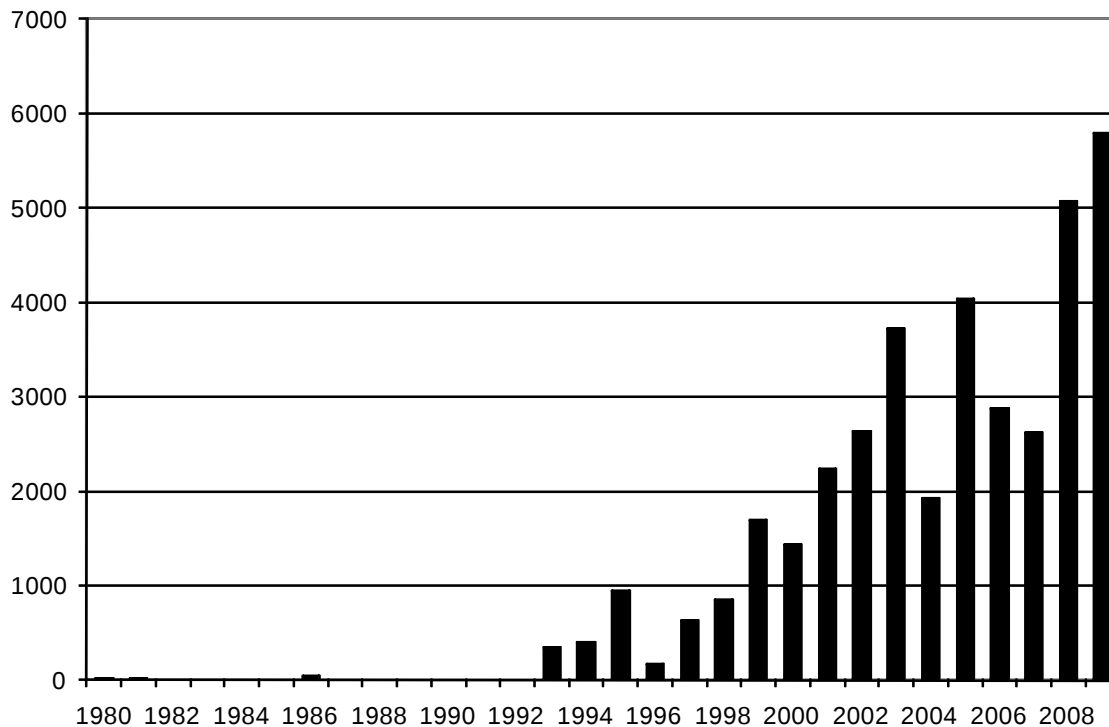
aantallen worden geteld. Wanneer er in Nederland sprake is van een afvlakking van de populatiegroei lijkt deze zich op Texel ook in januari te voltrekken. Dit beeld wordt bevestigd door de trend in de aantallen in november (figuur 3) en december (niet afgebeeld).

Figuur 3. Aantallen Kolganzen op Texel in november op basis van de tussen 1980 en 2009 in deze maand uitgevoerde wadvogel- en gansentellingen. In 2006 en 2009 was sprake van een relatief warme herfst.

Februari laat een wat ander beeld zien. Uit figuur 4 blijkt dat de aantallen in deze maand nog steeds toenemen. Van een afvlakking in deze maand is nog geen sprake. In de meeste jaren is er echter een sterk verband tussen de aantallen in januari en februari (figuur 5). De jaren 2006 en 2009 vormen hierop een duidelijke uitzondering. In 2006 werden in januari 6152 Kolganzen op Texel geteld en in februari slechts 2885. In januari 2006 was het koud in Oost-Europa waardoor er in deze maand extra aanvoer vanuit het oosten heeft plaatsgevonden (Van Roomen *et al.* 2008). In februari waren de temperaturen op Texel echter al weer aan de hoge kant. In het midden van deze maand werden op De Kooy maximumtemperaturen van 8 graden gemeten en van vorst was er al geen sprake meer. Dit heeft tot versnelde wegtrek van Kolganzen geleid, die ook elders in Nederland is vastgesteld (Van Roomen *et al.* 2008). In 2009 was het omgekeerde het geval. In januari waren 1548 Kolganzen aanwezig en in februari maar liefst 5793. Waarschijnlijk heeft er toen al vroeg in de winter binnenkomst van Kolganzen uit oostelijker streken plaatsgevonden. Texel was in deze winter veel minder koud dan noordoost-Nederland, Duitsland en Polen. In 2001, 2003, 2005 en 2008 (zie figuur 5) lagen de aantallen in februari zo'n 800-1700 exemplaren hoger dan in januari.

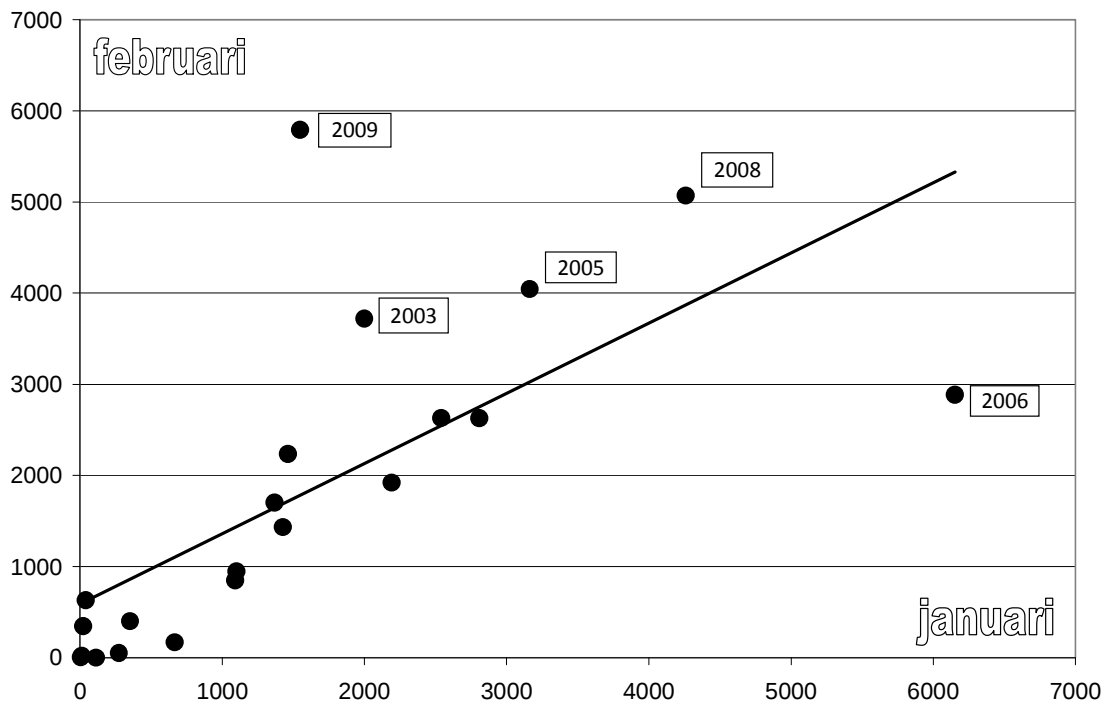
De aantallen in maart (niet afgebeeld) laten een beeld zien van een geleidelijke toename naar een plafond van 2500 exemplaren in de jaren 2002-2008, maar met enkele uitschieters naar 3500-4000 exemplaren in sommige jaren (in 2001, 2006 en 2009). De aantallen in deze maand worden voor een belangrijk deel bepaald door de temperaturen in februari en de eerste helft van maart (Bijlsma *et al.* 2001).

Figuur 4. Aantallen Kolganzen op Texel in februari op basis van de tussen 1980 en 2009 in deze maand uitgevoerde wadvogel- en ganzentellingen.

Net zoals bij de Grauwe Gans (Smit & Van Kooten 2008) blijkt ook voor de Kolgans dat de aantalstoename op Texel, in vergelijking tot de rest van Nederland, laat op gang komt. Op Texel zien we dat de aantallen beginnen toe te nemen in de jaren 1993-1995, waarna deze doorgroeien tot ongeveer 2005. Elders in Nederland begint de toename van de aanwezige aantallen rond 1970, waarna in de jaren '80 een snelle groei optreedt (Koffijberg *et al.* 1997). Er blijken echter grote verschillen te bestaan binnen Nederland: de toename vindt vooral plaats in zuidwest-Friesland, waar de aantallen zijn gestegen van 55.000 in 1985/'86 naar meer dan 200.000 in de jaren 1989/'92. In de Alblasserwaard, op het Kampereiland en in Zeeuws-Vlaanderen, gebieden waar midden jaren '80 toch al duizenden Kolganzen aanwezig waren, vond in de jaren '80 en '90 echter nauwelijks groei plaats. Kennelijk zijn de beste gebieden in Nederland het eerst opgevuld waarna de meer aan de rand van het verspreidingsgebied gelegen gebieden, waaronder Texel, later zijn bevolkt.

Cor Smit

Figuur 5. Aantallen Kolganzen op Texel in januari en de daarop volgende februari in de jaren 1980-2009.

Literatuur

- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. (2001) Avifauna van Nederland, deel 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland. *GMB Uitgeverij/KNNV uitgeverij, Haarlem/Utrecht*, 496p.
- Cramp, S. (ed.) (1977) Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa, Vol. I, Ostrich to Ducks. *Oxford University Press, Oxford*, 722p.
- Delany, S. & Scott, D. (2006) Waterbird Population Estimates - Fourth Edition. *Wetlands International, Wageningen*.
- Dijkse, A.J. (1996) Vogels op het Gouwe Boltje. Een volledig overzicht van de Avifauna van Texel. *Langeveld & De Rooy, Den Burg*, 533p.
- Hustings, F., Koffijberg, K., Van Winden, E., Van Roomen, M., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, Soldaat, L., Van den Bremer, L., Schoppers, J., Slaterus, R., & Vergeer, J.-W. (2008) Watervogels in Nederland in 2006/2007. *Waterdienst-rapport 2008.061, SOVON-monitoringrapport 2008/04. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 176p.
- Koffijberg, K., Voslambe, B., & Van Winden, E. (1997) Ganzen en zwanen in Nederland. *SOVON, Beek-Ubbergen/IKC, Wageningen*, 274p.
- Madsen, J., Cracknell, G., & Fox, A.D. (1999) Goose populations of the western Palearctic. A review of status and distribution. *Wetlands International Publ. 48, Wageningen/National Environmental Research Institute, Rønde*, 344p.
- Mooij, J.H. (1996) Ecology of geese wintering at the Lower Rhine area (Germany). *Proefschrift Landbouwwuniversiteit Wageningen*.
- Smit, C. & Van Kooten, L. (2008) Wad- en watervogeltellingen op Texel, 1980-2007: de Grauwe Gans. *De Skor*, **27**, 152-159.
- Timmerman, A., Mörz Bruyns, M.F., & Philippona, J. (1976) Survey of the winter distribution of Palearctic geese in Europe, western Asia and North Africa. *Limosa*, **49**, 230-292.

- Van den Berg, A.B. & Bosman, C.A.W. (1999) Zeldzame vogels van Nederland. *GMB Uitgeverij, Haarlem/Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht*: 397p.
- Van Roomen, M., Van Winden, E., Koffijberg, K., van den Bremer, L., Ens, B., Kleefstra, R., Schoppers, J., Vergeer, J.-W., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, & Soldaat, L. (2007) Watervogels in Nederland in 2005/2006. *Waterdienst-rapport BM07.09, SOVON-monitoringrapport 2007/03. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 182p.
- Voslamber, B., Van Winden, E. & Koffijberg, K. (2004) Atlas van ganzen, zwanen en Smienten in Nederland. *SOVON onderzoeksrapport 2004/08. SOVON-Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 104p.

Natuurwijzer: vogels voor de radio

Al meer dan twintig jaar is elke zondagmiddag van 12 tot 13 uur op Radio Texel het programma 'Natuurwijzer' te beluisteren. Afwisselend gaat dat over 'Milieu en Sterrenkunde' (gepresenteerd door Mark Fonds en Kees de Jager), 'Planten' (door Adriaan en Sytske Dijkse), 'Zee' (door Hans Witte en Marc Lavalije) en 'Vogels' (door Klaas de Jong en Andri Binsbergen). Het 'Vogelteam' heeft helaas (door werk of vakantie of wat dan ook) nogal eens moeite samen eens in de 4 weken het programma te presenteren. Soms kan er iemand gevonden worden die in de studio kan worden geïnterviewd, maar het komt ook wel eens voor dat een van ons er alleen voorstaat, wat toch een minder boeiend programma oplevert. Daarom zouden we graag assistentie hebben van iemand die een van ons bij afwezigheid kan vervangen. Moeilijk is het absoluut niet. Je moet een beetje vlotte babbel hebben natuurlijk en duidelijk spreken, maar al doende leert men en bovendien zal een van ons er zijn voor de nodige steun en adviezen. Het is geen vereiste dat je alles weet van vogels. Zeker als je iemand interviewt kun je het als een voordeel zien dat je niet alles weet. Zo blijven er genoeg vragen over om te stellen. Wie-o-wie staat ons bij? Radio Texel is te beluisteren op 106.1 fm of op de site www.radiotexel.nl.

Andri Binsbergen

Vrouwetje Bruine Kiekendief

(foto: Hans Jansen)

De Gele Kwikstaart als soort van het jaar 2010

Voor dit jaar heeft Vogelwerkgroep Texel de Gele Kwikstaart *Motacilla flava* gekozen als soort van het jaar. Door de Gele Kwikstaart deze status te geven hoopt de VWG op veel aandacht van de mensen in het veld voor deze mooie zomervogel. In het jaar 2009 is de soort meegenomen in een uitgebreide weidevogelinventarisatie en voor dit jaar zoeken we vrijwilligers die enkele dichtbevolkte gebiedjes in totaal 6x in de maanden april, mei en juni willen bezoeken en tellen. Op deze manier hopen we in ieder geval voor deze onderzoeksgebieden een goede vergelijking te kunnen maken met vorig jaar. Dat dit geen volwaardige vergelijking is met de totaalcijfers van 2009 moge duidelijk zijn, maar met deze gegevens kunnen we toch door middel van extrapolatie een voorzichtige schatting maken van de totale broedpopulatie op Texel.

Ook ontvangen wij heel graag uw waarnemingen gedurende het gehele jaar, zodat ook het voorkomen buiten de broedperiode voor 2010 uitvoerig kan worden

vastgelegd. Later kom ik hier nog even op terug.

Gele Kwikstaart

(foto: René Pop)

Verspreiding en voorkomen

De Gele Kwikstaart komt in een groot deel van Europa voor met uitzondering van IJsland, Schotland en Ierland. Het verspreidingsgebied strekt zich uit van West-Europa tot aan Kamchatka, zelfs tot in Alaska. In Nederland arriveren de eerste 'Gele Kwikken' meestal eind maart vanuit hun winterverblijf; het tropisch sahelgebied in Afrika. Op Texel is het natte blok in polder Waal en Burg een hele goede plaats om de eerste doortrekkers waar te nemen. Het zwaartepunt van de voorjaarsstrek ligt in de tweede helft van de maand april. In de maanden mei en juni zorgt de Gele Kwikstaart voor zijn nageslacht met een legsel van vijf of zes eitjes. Vanaf augustus beginnen de vogels alweer aan hun lange tocht via Frankrijk en Spanje naar het Afrikaanse continent.

Een voorzichtige schatting van de broedvogelpopulatie in Nederland ligt tussen de 40.000 en 50.000 paar. Voor Texel blijkt uit inventarisatiegegevens van 2009 dat hier ruim 530 paar gebroed hebben. Dit betekent dat circa 1% van de Nederlandse broedvogelpopulatie op dit eiland broedt!

Andere delen van Nederland met een hoge broeddichtheid zijn Zeeland en dan in het bijzonder Zeeuws-Vlaanderen, noordoost-Groningen en de kop van Noord-Holland.

Toch staat de Gele Kwikstaart op de Rode Lijst voor vogels (2004). Weliswaar is het een algemene broedvogel, maar de soort is in de loop van enkele decennia aanzienlijk achteruitgegaan in aantal. Een belangrijke oorzaak is de verdwijning van leefgebied.

Leefomgeving en voedsel

De Gele Kwikstaart broedt in laagland op akkerland, vochtige weiden, kaalslagen, moerassen, aan oevers van meren en andere waterrijke gebieden met voedselrijke graslanden. Dit biotoop en dan met name akkerland is op Texel nog in ruime mate aanwezig en maakt dat de soort hier goed gedijt. Opvallend is dat vorig jaar 98% van de broedvogelpopulatie op akkerland heeft gebroed en slechts 2% in natuurgebied. De bijnaam 'akkermannetje' blijkt zeer toepasselijk. Gele Kwikstaarten zijn insecteneters die naar allerlei dierlijke eiwitten zoeken. Daarbij wippen ze de staart regelmatig met felle schokkende bewegingen op en neer: het typische 'kwikken' van de staart.

Waarnemingen doorgeven en inventariseren

Het is van groot belang dat er zoveel mogelijk waarnemingen verzameld worden. Het doorgeven kan op verschillende manieren. Het geniet de voorkeur om dit op www.vogelwerkgroeptexel.nl te doen. U komt heel eenvoudig links in het scherm via 'actuele waarnemingen' op www.waarneming.nl terecht. Hier kunt u uw waarnemingen van Texel invoeren. Belangrijk daarbij is om de exacte locatie van de vogel en het gedrag (bijvoorbeeld baltsend/zingend, roepend, etc.) aan te geven. Ook kunt u via mijn e-mailadres

jhvandenbergh@texel.com uw waarnemingen doorgeven. Vrijwilligers die een akkergebiedje willen inventariseren kunnen contact met mij opnemen. Vooral de periode van half april tot half juni is van essentieel belang om tot een goed beeld te komen van de broedvogelpopulatie. Daarbij is het interessant om de gegevens van dit jaar te vergelijken met 2009.

Als laatste wil ik u nog een tip geven om de waarnemingen in broedgebieden wat voor u te vergemakkelijken. Steek enkele lange dunne takjes aan de rand van een akker in de grond en u zult zien dat de vogels dit gebaar zeer waarderen en binnen *no time* gebruiken als zangpost!

Jos van den Berg

Bronnen: SOVON, Vogelbescherming Nederland. Verder wil ik Giel Witte bedanken voor zijn input.

In de ban van de ring(II): het levensverhaal van Rotgansvrouw RFG6

Van begin juni tot half augustus 1991 deed ik voor het tweede achtereenvolgende jaar onderzoek naar de broedbiologie van de Rotgans in het uiterste noorden van Siberië, een project vanuit het toenmalige Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Ons onderzoeksgebied lag ten noorden van de delta van de Pyassina-rivier in het noordwesten van het Taimyr-schiereiland (figuur 1).

Figuur 1. Luchtfoto van het gebied ten noorden van de Pyassina-delta in Taimyr, Siberië. Het meer waar RFG6 gevangen is en het Grote Vogeleiland waarop ze gebroed heeft zijn aangegeven met een pijl. De afstand tussen het vangmeer en het broedeiland is 8,5 km. Het broedeiland ligt op 74 07'12" noorderbreedte en 86 37'12" oosterlengte, de vliegafstand naar Texel bedraagt ongeveer 4500 kilometer.

De eerste Rotganzen arriveren hier vanaf 10 juni, wanneer het grootste deel van de toendra nog met sneeuw bedekt is. Eind juni zitten de meeste dieren te broeden en de eerste jongen verschijnen zo rond half juli. Zodra de paren jongen hebben, beginnen de oudervogels met de vleugelrui en kunnen ze een aantal weken niet vliegen. De paren met hun jongen clusteren dan tot groepen en verplaatsen naar de beste voedselgebieden, die altijd in de buurt van open water moeten liggen. Zodra er onraad is vluchten ze naar het water en al zwemmend blijven ze zeer dicht bij elkaar

en voelen ze zich veilig. Als afweer tegen Poolvossen werkt deze strategie heel goed, maar voor mensen maakt dit gedrag ze eigenlijk kwetsbaar. Ze zijn dan relatief gemakkelijk te vangen en daarvan maakten wij gebruik om ze op grote schaal te kunnen ringen. Overigens wonen er erg weinig mensen in dit gebied: in het gebied rond ons onderzoeksgebied met hetzelfde oppervlak als Nederland woonden nog geen 25 mensen.

Op 7 augustus 1991 was het mooi weer en besloten we een vangpoging te wagen. Bij de monding van de Lidia-rivier (figuur 1) was de aldaar verblijvende groep Rotganzen ons doelwit. Zodra we (vanaf zee, met bootjes) bij dit gebied aankwamen, renden de ganzen met hun jongen naar het meer dat vlak bij de monding van de rivier ligt. Door met een aantal mensen rond het meer te posten, durfden de ganzen niet meer van het meer af te komen. Hierdoor hadden we de tijd om aan de oever van het meer een fuik (een kraal van 3-4 meter doorsnee met vangarmen, in V-vorm, van zo'n 100 meter) op te zetten en een rubberboot naar het meer te brengen. Daarna werd met dit bootje de groep bij de fuik de oever op gedreven, mede gestuurd door de drijvers rond het meer. Uiteindelijk hadden we 131 Rotganzen in de kraal, 23 kuikens en 108 adulte vogels. De vogels werden één voor één gemeten en geringd met kleurringen om ze individueel herkenbaar te maken. Een van de adulte vogels kreeg om de linkerpoot een rode ring met inscriptie F en om de rechterpoot een groene met een 6; RFG6. Het bleek een vrouwtje, had duidelijk gebroed (broedvlek was nog te zien) en woog 1220 gram, aanzienlijk lichter dan het gemiddelde van 1326 gram van alle adulte vrouwtjes in de vangst. Dit lage gewicht betekende waarschijnlijk dat ze nog maar kort geleden klaar was met broeden en dus nog maar weinig tijd had gehad om te herstellen van de lichamelijke uitputting gedurende het broeden. Nadat alle vogels geringd waren, werden ze gezamenlijk losgelaten waarbij ze in eerste instantie weer als dichte groep naar het meer renden. Daarna hebben we RFG6 in dat jaar niet meer waargenomen in ons onderzoeksgebied. Toen wisten we natuurlijk nog niet dat deze Rotgans een schitterende serie waarnemingen zou opleveren waarbij Texel een belangrijke rol zou spelen.

De eerste aflezingen van deze gans komen uit de eerste winter na vangst van Ameland en in het voorjaar wordt ze 8 keer afgelezen op Zeeburg op Texel. Deze Rotgans blijkt Zeeburg dus als voorjaarpleisterplaats te gebruiken. In de 19 winterseizoenen na de vangst wordt ze in 17(!) seizoenen op Texel afgelezen, uitsluitend van februari tot mei en vrijwel uitsluitend op Zeeburg (tabel 1). Deze Rotgans blijkt dus ook nog eens extreem plaatstrouw te zijn aan Zeeburg en verschijnt altijd in dezelfde periode van het jaar.

Na 1991 zijn we nog vier zomers achter elkaar naar ons Siberische onderzoeksgebied geweest. In 1992 begonnen de Rotganzen, door te veel rondzwervende vossen, niet eens met broeden. In 1993 werd er wel gebroed maar hebben we RFG6 aldaar niet

afgelezen. Op 22 juli 1994 bleek RFG6 op het 'Grote Vogeleiland' te broeden (zie figuur 1) en was ik er getuige van dat haar beide pullen door Taimyrmeeuwen (soort Zilvermeeuw) gepredeerd werden. Voor haar dus een mislukt broedseizoen. Dit Grote Vogeleiland was de kern van ons onderzoeksgebied waar we een comfortabele verblijf- en observatiehut hadden gebouwd en waar in de goede broedjaren ongeveer 100 paar Rotganzen broedden.

Seizoen	Maand	Aantal waarnemingen	Plaats
'91/'92	Februari, maart	4	Ameland
	Maart, april, mei	8	Zeeburg, Texel
'92/'93	Feb, maart, april, mei	9	Zeeburg e.o. Texel
'93/'94	Feb, maart, april, mei	9	Zeeburg e.o. Texel
Broedjaar 1994	22 juli	1	Grote Vogeleiland, Siberië
'94/'95	Maart	3	Zeeburg, Texel
Broedjaar 1995	6 en 19 juli	2	Grote Vogeleiland, Siberië
'95/'96	April, mei	11	Zeeburg, Texel
'96/'97	Mei	1	Zeeburg, Texel
'97/'98		Niet waargenomen	
'98/'99	April	1	Zeeburg, Texel
'99/'00	April	1	Zeeburg, Texel
'00/'01	Maart, april	3	Zeeburg, Texel
'01/'02	April	1	Zeeburg, Texel
	April	1	Terschelling
'02/'03	Februari	1	Zeeburg, Texel
'03/'04	April	1	Zeeburg, Texel
'04/'05		Niet waargenomen	
'05/'06	Oktober	1	Terschelling
	April	1	Zeeburg, Texel
'06/'07	Februari, maart	6	Nieuweschild (1) en Zeeburg (5), Texel
'07/'08	Februari, maart, april	8	Zeeburg, Texel
	Mei	2	Ameland
'08/'09	Oktober	1	Rømø, Denemarken
	Maart, april, mei	3	Zeeburg, Texel
'09/'10	Oktober	2	Ameland
	April	3	Ottersaat e.o., Texel

Tabel 1. Alle waarnemingen van Rotgansvrouw RFG6.

Een jaar later, op 6 juli 1995, constateerde ik dat RFG6 wederom op het Grote Vogeleiland zat te broeden. Op 19 juli van dat jaar zag ik RFG6 in de buurt van haar nest met 2 kuikens, terwijl een derde kuiken zich nog in het nest bevond. Op grond van de ringwaarnemingen aan de andere vogels uit de groep die we op 7 augustus 1991 bij de Lidia-rivier vingen, kunnen we concluderen dat deze groep voornamelijk

uit de broedvogels van het Grote Vogeleiland en enkele in de buurt liggende eilandjes bestond. Het lijkt daarom waarschijnlijk dat RFG6 ook in 1991, voordat ze geringd werd, al op het Grote Vogeleiland broedde. Rotgans RFG6 is dus ook jaren trouw gebleven aan haar broedlocatie.

Op 3 april van dit jaar zag ik een paartje Rotgans in het weiland bij Nieuw Buitenheim (bij Dijkmanshuizen) lopen, hiervan bleek het vrouwtje geringd: RFG6, ze leeft dus nog! Daarna is ze in april nog 2 keer waargenomen in het Ottersaat. Ze lijkt haar voorkeur voor Zeeburg dus wat verloren te hebben. Net als zovele andere Rotganzen trouwens; op Zeeburg zijn dit voorjaar (tot 21 april) nooit meer dan zo'n 2.400 Rotganzen te zien, een even groot aantal als dit voorjaar steeds tussen Utopia en Oudeschild verblijft. In de jaren '90 waren aantallen tussen de 5.000 en 9.000 Rotganzen op Zeeburg heel normaal in april en mei.

In al die jaren is RFG6 slechts 3 keer in de herfst gezien, steeds in oktober: in 2005 op Terschelling, in 2008 op het Deense waddeneiland Rømø en in oktober 2009 op Ameland (tabel 1). Waarschijnlijk overwintert RFG6 dus ten oosten van Texel al zou ze ook in de winter in zuid-Engeland of langs de Bretonse kust kunnen pleisteren. In ieder geval is ze trouw aan locaties waar geen ringlezende vogelaars actief zijn.

Daar Rotganzen pas in hun derde jaar voor het eerst gaan broeden en RFG6 in 1991 als broedvogel gevangen werd, zal ze in 1988 of eerder geboren zijn. Mochten jullie haar dit voorjaar nog tegenkomen, ergens tussen het Ottersaat en Zeeburg, bedenk dan dat deze Rotgansdame al minstens 22 jaar oud is en in haar leven al minstens 22 keer op en neer van Texel naar Taimyr gevlogen heeft; een afstand van minimaal $4.500 \times 2 \times 22 = 198.000$ km!

Bernard Spaans

Naschrift: mocht iemand deze of andere Rotganzen aflezen: de aflezingen kunnen ingevoerd worden via de website www.geese.org. Direct na het invoeren kan je op dezelfde site de complete levensgeschiedenis van waargenomen ganzen inzien en downloaden.

Rotgans

(foto: Lieuwe Dijkse)

Huis- en Gierzwaluwen op Texel in 2009

Huiszwaluwen

Vorig jaar begonnen we dit overzicht met: "Er lijkt een einde gekomen te zijn aan de groei van de Huiszwaluw-populatie op Texel. De laatste vier jaren nam het aantal steeds toe tot het recordaantal van 192 nesten in 2007. Een groei met 140% in 7 jaar. Nu lijkt de stand gestabiliseerd." (zie Skor nr. 5, 2008, p.186)

Uit het totaal van 2009 blijkt dat die bewering nog steeds wel geldt, hoewel er een iets hoger aantal dan in 2008 werd vastgesteld. In 2009 200 paren en dat is toch 9 paren (4,7%) meer dan in 2008 (zie tabel 1).

Kennelijk is een aantal van tegen of rond de 200 paren op dit moment het maximale. Het lijkt of er op Texel nog wel meer plaats is voor de Huiszwaluw. In het topjaar 1975 werden er immers ruim 300 geteld.

Broedplaatsen, muren onder een goot of overstek, zijn er inderdaad genoeg. Of dat voor goed nestmateriaal, lekker plakkende modder, geldt is de vraag. Het ophangen van meer kunstnesten op geschikte plaatsen kan dit probleem ondervangen. In Den Hoorn broedden dit jaar 4 paren in zo'n nest en dat kan heel goed te maken hebben met gebrek aan goede modder.

Huiszwaluwen verzamelen modder voor hun nesten

(foto: René Pop)

En een nog grotere vraag is of er wel voldoende voedsel is in het cultuurland. Zonder dat er exacte cijfers van zijn, is het wel duidelijk dat het zeer intensieve agrarische

grondgebruik in ons land zijn negatieve uitwerking op de insectenstand niet mist. Nederland is koploper in het gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen (tegenwoordig gewasbeschermingsmiddelen genoemd) per hectare in de landbouw!

Ik hoop dat ik snel in het ongelijk wordt gesteld en het Texelse aantal verder groeit!

Jaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal nesten	75-80	80	84	79	95	152	167	192	191	200
% toe-/afname		0	+5%	min 2%	+20%	+60%	+9,9%	+15%	min 0,5%	+4,7%

Tabel 1. Het aantal Huiszwaluwnesten op Texel en het percentage ten opzichte van het jaar ervoor.

De dorpen met al jaren de hoogste aantallen, Oosterend en De Waal, verloren net zoals vorig jaar al het geval was enkele paren. Oosterend ging van 44 in 2007, via 42 in 2008 naar 40 in 2009. In De Waal waren de aantallen in deze drie jaren: 44, 37 en 36. Maar nabij dit dorp waren in Bargaen weer enkele paren meer, zodat het totaal hier op 56 komt (vorig jaar 54).

In Oudeschild daalde het aantal verder naar 16 paren en ook Den Hoorn deed het minder met 29. Maar er was groei in De Cocksdorp: nu 35 nesten.

Verspreid in het cultuurland duiken af en toe ook weer Huiszwaluwen op. Nu in totaal 20, mogelijk 22, de kolonie van 20 paren in Bargaen niet meegerekend. Vroeger, in de goede jaren, huisden er meer grote

Huiszwaluw

(foto: René Pop)

kolonies op boerderijen, bijvoorbeeld in Midden-Eierland en langs de Californiëweg.

Gierzwaluwen

Gierzwaluwen werden in 2009 gemeld uit Den Burg: 9 paren, De Waal: 4-5 paren, Oudeschild: 5 paren (gezien het maximaal aantal rondvliegende exemplaren mogelijk 9 paren) en Den Hoorn 2 (mogelijk 4) paren. Geen berichten uit Oosterend, hoewel de soort daar ook ieder jaar wel tot broeden komt. Totaal ten minste 20 paren en mogelijk 27 (+ enkele in Oosterend = 30 paren).

Adriaan Dijksen

Met dank aan: Jan van Dijk, Marcel Groenendaal, Klaas de Jong, Dirk Maas, René Pop, Vincent Stork, Jan Witte, Hans Witte en Giel Witte.

Weidevogelbeheer op Texel

In 2010 is voor het agrarisch land het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) van start gegaan. Dit stelsel is de opvolger van het Programma Beheer met daarin de Subsidieregeling Natuurbeheer en de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer. In 2011 vallen ook de natuurgebieden onder het SNL-stelsel.

Binnen het SNL-stelsel is het mogelijk om beheerpakketten af te sluiten voor bijvoorbeeld weidevogelbeheer, botanisch beheer en landschappelijk beheer. De beheerder ontvangt dan een vergoeding voor het uitgevoerde beheer. Met name voor het weidevogelbeheer in het agrarisch gebied is er veel veranderd ten opzichte van het oude Programma Beheer. Veel meer ligt de nadruk op het reproductiesucces van weidevogels en samenwerking met andere partijen.

Grutto

(foto: Klaas de Jong)

Agrarische Natuur- en Landschapvereniging De Lieuw is door de provincie aangewezen als gebiedscoördinator SNL van het agrarisch land. Opdracht was om een goed en samenhangend weidevogelbeheer te organiseren binnen het door de provincie beschikbaar gestelde budget. Als gebiedscoördinator heeft De Lieuw een gebiedsbeheerplan SNL opgesteld, waarin beschreven wordt welke doelstellingen er zijn en hoe en waar de komende jaren het weidevogelbeheer uitgevoerd wordt. Samen met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de vrijwillige

weidevogelbescherming heeft De Lieuw een weidevogelkring opgericht om het beheer onderling af te stemmen en om gegevens van de weidevogelstand gezamenlijk te presenteren.

In het SNL-stelsel worden door de provincie eisen gesteld aan de weidevogelstand voordat een agrarisch gebied in aanmerking kan komen voor beheerpakketten voor weidevogelbeheer.

Zo zijn op grond van een gebiedsdekkende telling in 2009 gruttokerngebieden en weidevogelkerngebieden bepaald. Gruttokerngebieden hebben een gruttodichtheid van 10 broedparen per 100 hectare. Weidevogelkerngebieden hebben een dichtheid aan weidevogels van minimaal 20 broedpaar per 100 hectare; hierbij worden Kievit, Graspieper en Krakeend niet meegeteld. Alleen in deze kerngebieden mogen beheerpakketten voor weidevogelbeheer afgesloten worden.

In gruttokerngebied zijn beheermozaïeken opgesteld, waarbij eisen worden gesteld aan de beschikbaarheid van kuikenland. Zo is berekend dat voor een goede kans op overleving van gruttopullen 1,4 hectare kuikenland per broedpaar nodig is. Kuikenland bestaat uit laatgemaaid grasland. De gebiedscoördinator heeft de taak om dit kuikenland in de gruttobeheermozaïeken te regelen door beheerpakketten bij agrariërs af te sluiten. Ook de geschikte natuurgebieden en percelen met geschikte botanische beheerpakketten tellen mee bij het beschikbare kuikenland.

In delen van het eiland waar een tekort aan kuikenland dreigt te ontstaan, kan door middel van zogenaamde kuikenstroken extra opgroei gebied verkregen worden.

Kuikenstroken zijn 6 tot 12 meter brede stroken in grasland die twee weken later gemaaid worden dan de rest van het perceel. In de loop van het seizoen kunnen hierover afspraken met agrariërs gemaakt worden. Om dit zogenaamde *last-minute*-beheer goed uit te voeren zal dit jaar door De Lieuw, terreinbeheerders en vrijwilligers extra scherp op Grutto's gelet worden om te kijken of er voldoende kuikenland aanwezig is.

Tureluur

(foto: René Pop)

In het overige weidevogelkerngebied zijn met name beheerpakketten voor legselbeheer afgesloten. De afwisseling van bouwland en grasland op Texel biedt voor de meeste weidevogels goede omstandigheden om te broeden en voedsel te zoeken.

Zo broeden veel kieviten op het bouwland en foerageren ze met pullen op het door schapen kortgehouden grasland. In grote en aaneengesloten blokken bouwland is gezocht naar mogelijkheden voor grasranden langs percelen. Deze geven broedgelegenheid en bieden dekking en voedsel aan oudervogels.

In totaal is er in het agrarisch gebied op ruim 3.200 hectare een beheerpakket voor weidevogelbeheer afgesloten (tabel 1). Legselbeheer op grasland en bouwland is het meest afgesloten pakket. Op bijna 200 hectare zijn in het agrarische gebied beheerpakketten afgesloten met een late maaidatum. Een groot deel hiervan wordt extensief gebruikt en heeft een maaidatum van 15 juni of later. Door de bemesting met ruige mest en de kruidenrijkdom van de percelen zijn ze zeer geschikte weidevogelpercelen.

omschrijving beheerpakket	oppervlak (hectare)
legselbeheer op grasland	1.401
legselbeheer op bouwland	1.591
rustperiode 1 april tot 1 juni	32
rustperiode 1 april tot 15 juni	39
rustperiode 1 april tot 22 juni	51
rustperiode 1 april tot 1 juli	57
rustperiode 1 april tot 1 augustus	1
rustperiode 1 mei tot 15 juni	2
rustperiode 8 mei tot 22 juni	4
kruidenrijk weidevogelgrasland	12
extensief beweidde weidevogelgrasland	11
ruige mest	123
kuikenstroken op grasland	15
akkerrand	14
Totaal weidevogelbeheer	3.240

Tabel 1. Beheerpakketten SNL in het agrarisch gebied op Texel.

De komende jaren zullen ons leren of we met dit nieuwe stelsel en de extra aandacht voor maatregelen gericht op reproductiesucces beter grip kunnen krijgen op het beheer van de weidevogels. Hopelijk zijn we dan in staat om de dalende trends om te buigen.

Siebold van Breukelen

De Lieuw

Gebiedsdekkende weidevogeltelling 2009

In 2009 is in verschillende weidevogelgebieden van Noord-Holland een gebiedsdekkende weidevogeltelling uitgevoerd. Agrarische natuurverenigingen waren verplicht om een BMP-telling uit te voeren op percelen met een beheerpakket voor weidevogelbeheer. De provincie heeft Landschap Noord-Holland opdracht gegeven om hiernaast ook een BMP-telling te organiseren in overige agrarische percelen en natuurgebieden, zodat er gebiedsdekkende informatie beschikbaar is. Op Texel heeft De Lieuw de telling gecoördineerd en samen met SOVON en terreinbeheerders uitgevoerd.

	Totaal	Agrarisch gebied	Natuurgebied
Scholekster	1.689	1.493	196
Kievit	909	733	176
Grutto	324	176	148
Tureluur	199	81	118
Graspieper	305	251	54
Veldleeuwerik	342	276	66
Gele Kwikstaart	534	516	18
Krakeend	26	20	6
Kuifeend	132	78	54
Slobeend	47	20	27
Tafeleend	5	4	1
Zomertaling	1	1	
Wintertaling	4		4
Visdief	597		597
Kluut	213	19	194
Wulp	1	1	
Bontbekplevier	10	1	9
Totaal	5.338	3.670	1.668
Oppervlakte (hectare)	9.036,9	8.139,6	902,6
Dichtheid per 100 ha	59,1	45,1	184,8
Dichtheid zonder Visdief en Kluut	50,1	44,9	97,2

Tabel 1. Aantal broedterritoria op Texel in het weidevogelgebied (9.037 ha)

Het weidevogelgebied komt grofweg overeen met het cultuurlandschap van Texel. Het nationaal park valt buiten het onderzochte gebied. Het oppervlak van het weidevogelgebied bedraagt 9.037 hectare. Hiervan is 903 hectare natuurgebied en de rest agrarisch gebied (tabel 1).

Er zijn in totaal 5.338 broedterritoria van 17 verschillende soorten weidevogels in het getelde gebied. De dichtheid is 59,1 broedpaar per 100 ha.

De Scholekster is verreweg de meestvoorkomende weidevogel. In polder Eierland en de Witte Hoek zijn de dichtheden relatief laag. De Bol, de Hoge Berg, de Prins Hendrikpolder, de Hemmer, Grie en Buitendiek zijn goede scholekstergebieden. De Kievit staat op een duidelijke tweede plaats. Vaak komen Kieviten meer in concentraties voor dan Scholeksters. Natuurgebieden, maar ook agrarische gebieden als de Grie, Buitendiek, binnenduinrand bij Den Hoorn, Tienhoven en nabij de crossbaan in Eierland, zijn goede kievitgebieden. De Grutto en Tureluur komen in veel lagere aantallen voor dan Scholekster en Kievit. Beide hebben een sterke voorkeur voor natte kruidenrijke graslandpercelen. Van de zangweidevogels is de Gele Kwikstaart in grote aantallen aanwezig, maar ook de Veldleeuwerik doet het op Texel in vergelijking met andere gebieden in Nederland nog goed. De Veldleeuwerik en de Gele Kwikstaart zitten vooral in de jonge polders, zoals Prins Hendrik, Eierland en 't Noorden. De Graspieper daarentegen zit juist meer op het Oude Land waar hij vaak broedt op tuinwallen.

Er zijn duidelijke verschillen tussen het agrarische gebied en de natuurgebieden. Vissdief en Kluut broeden hoofdzakelijk in enkele grote kolonies in de natuurgebieden. Ook zijn er in de natuurgebieden per oppervlakte veel meer Grutto's, Tureluurs en Kieviten. De laaggelegen natte graslanden in de natuurgebieden zijn erg aantrekkelijk voor deze soorten.

In het agrarische gebied zijn delen met een hoge dichtheid aan weidevogels, zoals de Grie, het Hoornder Nieuwland, de Buitendiek en Prins Hendrikpolder waar de dichtheid 100 broedparen per 100 ha of hoger is. Er zijn ook delen met een veel lagere dichtheid, zoals polder Eierland en langs de Dennen, waar de dichtheid rond de 35 broedparen per 100 ha ligt.

Hoewel de dichtheden van verschillende soorten in het agrarisch gebied lager zijn dan in natuurgebieden is het totaal aantal weidevogels in het agrarisch gebied bij de meeste soorten hoger. Voor een goed beheer en behoud van de weidevogelstand moet het agrarisch gebied dan ook niet vergeten worden.

Siebold van Breukelen

De Lieuw

Zomertortel *Streptopelia turtur*: soort van het jaar 2009

2009 was het jaar van de Zomertortel. Naast alle gegevens die in de natuurgebieden ieder jaar al worden verzameld, waren we zeer benieuwd hoeveel paren daarbuiten nog aanwezig zijn.

Daartoe werden allerlei oproepen gedaan. Natuurlijk binnen de Vogelwerkgroep, maar ook bij het grote publiek. Via de Texelse Courant, sommige dorpskrantjes en ook via radio Texel werd gevraagd alle waarnemingen in de broedtijd door te geven. Op al die oproepen werd relatief goed gereageerd door 'de burgers'. Er werden enkele tientallen telefoontjes of e-mails ontvangen. Uiteraard vaak met betrekking tot dezelfde territoria of dezelfde paren. Dat gold ook voor alle gegevens op Waarneming.nl. Het merendeel van de gegevens op deze site had betrekking op slechts een tiental paren.

In dit stukje een kort historisch overzicht over het voorkomen van de Zomertortel op Texel, enige gegevens over het populatieverloop. Het aantal vastgestelde territoria in 2009 en iets over oorzaken van voor- en achteruitgang van de populatie.

Zomertortel

(foto: Adriaan Dijkse/Foto Fitis)

Voorjaarsgeluid

Het is altijd fijn in het voorjaar een trekvogel die van ver komt voor de eerste maal te horen. De Fitis en de Nachtegaal, of de Kleine Karekiet of de Spotvogel, helemaal weer teruggevlogen vanuit het verre Afrika. In dit rijtje hoort wat mij betreft ook de Zomertortel thuis. Zijn zachte gekoer wordt pas na half of zelfs eind april opgemerkt, als de avonden flink lengen en de temperatuur ruim boven de 10 C uitkomt.

Ze komen van ver, de Zomertortels. Het overwinteringsgebied ligt direct zuidelijk van de Sahara. De Nederlandse broedvogels verblijven vooral in Senegal; op plaatsen waar voldoende voedsel aanwezig is gecombineerd met water om te drinken en hogere bomen om te rusten en te slapen.

Zomertortels houden van een warm en droog klimaat en het is dus geen wonder dat Nederland en Groot-Brittannië de noordwestgrens van het broedgebied vormen.

Voorkomen vroeger

Hoewel Texel vroeger vrijwel kaal (boomloos) was, heeft de soort hier waarschijnlijk altijd wel gebroed. De eerste vermeldingen daarvan in de literatuur dateren uit 1890. Daalder noemt de soort in 1910 als broedvogel en spreekt zelfs van 'talrijk'. Daarna is het Drijver die in de jaren dertig meldt dat de aanplant van de Dennen niet tot de verwachte groei heeft geleid en dat de soort de laatste decennia zelfs is achteruit gegaan. In 1957 vertelt hij hetzelfde. Voor het duingebied wordt de soort in de eerste helft van de vorige eeuw niet in verslagen van Staatsbosbeheer genoemd. Daarin duikt hij pas in 1963 voor het eerst op. Kortom over aantallen en populatieverloop op Texel is tot de jaren zestig van de vorige eeuw niets bekend.

Voorkomen 2^e helft 20^e eeuw tot heden

Duinen: vanaf 1963 tot 1971 worden niet meer dan 3 paren in het duingebied opgegeven. Dan stijgt het aantal in 1972 tot 14 om met ups-and-downs tot 1990 naar 29 te groeien. Daarna worden door bezuinigingsmaatregelen niet meer alle soorten in de duinreservaten geteld en ook de Zomertortel niet. Nu wordt gemiddeld 1 maal in de tien jaar integraal geïnventariseerd door een extern bureau. Dat was in 1998 en 2006 met respectievelijk 32 en slechts 16 paren.

Staatsbossen: de eerste tellingen dateren uit het midden van de jaren zestig, maar dit betreft het bosdeel zuidelijk van het Mientje. In 1964 en '65 werden daar 22 respectievelijk 24 paren geteld. Dit aantal liep in de jaren zeventig en tachtig op tot maximaal 69. Toen werd ook het noordelijk bosdeel geteld en inclusief die stukken was er een maximum van 98 in 1983. Vanaf 1988 gingen de aantallen echter weer achteruit en midden jaren negentig broedden er in het zuidelijk deel slechts tussen 10 en 15 paren Zomertortels.

Gegevens uit het hele bos zijn bekend uit 1998, 2002 en 2006: resp. 19, 14 en 7 paren.

Cultuurland: er is alleen een totaalgegeven bekend uit 1987: 44 paren. Verder tasten we in het duister wat het aantalsverloop hier betreft.

De telling van 2009

Op ons verzoek hebben de vogelwachters in alle duingebieden geteld. Daar werden 19 paren vastgesteld. Aanmerkelijk minder dan in 1998 dus, maar wel meer dan in 2006.

In het hele bosgebied waren 11 paren aanwezig; dat is ook veel beter dan de 7 in 2006, maar minder dan de 19 in 1998.

En in het cultuurland kwam het totaal op 25 uit. Dat aantal kunnen we alleen vergelijken met 1987. En dat betekent dus een aanmerkelijke achteruitgang, want toen was zoals gezegd sprake van 44 paren.

Als we ook duin en bos met 1987 vergelijken zien we dat er in de duinen niet veel is veranderd, toen waren er 20 paren. In het bos echter is sprake van een enorme teruggang. En dat maakt dat het totaal van 142 paren in 1987 is gedaald naar 55 in 2009!

Habitat en voedsel

Op Texel is tussen 1987 en 2009 sprake van een teruggang met 61%. Dat is heel veel, maar het kan nog slechter. Op andere plaatsen in Nederland werden afnamen geconstateerd van 75 en zelfs 90% tussen de jaren zeventig en begin deze eeuw, zonder een herstel daarna. Bovendien hebben we de indruk dat 2009 op Texel een 'wat minder' jaar was wat aantallen betreft.

Opvallend is dat de soort vooral in de jaren tachtig op Texel eerst toenam. Dat heeft ongetwijfeld te maken met het ontstaan van meer geschikt broedbiotoop. Zomertortels broeden het liefst in wat hoger struikgewas en struwelen of in lage coniferen. De zich steeds meer ontwikkelende duinstruwelen en dichte bosranden en bijvoorbeeld dichte sitka-opstanden in het bos vormden kennelijk een goed broedgebied. In het cultuurland kwamen er met de beplantingen uit de tijd van de ruilverkaveling (jaren vijftig) ook veel geschikte broedplaatsen bij.

De afname in het bos kan deels te danken zijn aan het opgroeien van de bomen en het verdwijnen van dichte bosranden. Een andere factor die bij de afname meespeelt, is het langzamerhand verdwijnen van het voorkeursvoedsel van de Zomertortel. Door het gebruik van herbiciden al vele tientallen achtereen is er in het open land weinig meer aan onkruidzaden te vinden. In Groot-Brittannië bestond het voedsel in de jaren zestig van de vorige eeuw voor 95% uit onkruidzaden. Aan het eind van de eeuw was het nog maar 40%. Nu moet de soort het vooral doen met zaden van cultuurgewassen, maar kennelijk zit daar veel minder geschikt voedsel bij. Gevolg daarvan is dat het broedseizoen 12 dagen korter is geworden en er dus minder legfels

worden geproduceerd. De Zomertortels vertrekken daar thans gemiddeld 8 dagen eerder naar het zuiden dan in de jaren zestig.

Wat de Texelse situatie betreft: bedenk dat de Zomertortels die in het bos broedden voedselvluchten maakten naar het cultuurland, net zoals de Houtduiven nu ook doen.

Jacht

Maar er is meer dat maakt dat het de soort niet voor de wind gaat. In de eerste plaats de jacht in de landen rond de Middellandse zee (inclusief Frankrijk). Voorjaarsjacht is daar nu verboden, maar in 1984 schoten 600-800 Franse jagers maar liefst 51.000 Zomertortels van de geraamde 67.500 die daar doortrokken (76%). Op Malta werden van de meer oostelijk trekkende vogels jaarlijks naar schatting tot 480.000 exemplaren geschoten. En een schatting van het totaal aantal geschoten tortels in de EU, inclusief meer oostelijke broedende dieren, ligt op 2 tot 4 miljoen per jaar! Ook in West-Afrika (de voormalige Franse koloniën) werden in de tweede helft van de vorige eeuw, vooral bij slaap- en drinkplaatsen (tien)duizenden dieren geschoten.

Droogte

En dan is er nog de droogte in de Afrikaanse wintergebieden. Zomertortels overwinteren in de Sahelzone. En daar heeft zich in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw van alles afgespeeld. Het grootste negatieve effect daar was mogelijk het verdwijnen van de bossen. De vogels vonden er geen rust- en slaapplaatsen meer. Ook de afname van een belangrijke voedselbron, na het oogsten van de rijst achtergebleven korrels, speelt uiteraard een rol.

Aantalsgegevens uit dit gebied zijn niet goed bekend. In de jaren zeventig verbleven alleen al in de delta van de Senegalrivier een miljoen Zomertortels, maar na de droogte in de jaren tachtig zijn dit er veel minder geworden.

Eigenlijk is het als je dit allemaal leest nog een wonder dat er nog Zomertortels op Texel, en in Nederland, broeden. De soort zit op diverse fronten behoorlijk in de knel en er valt niet direct een herstel van onze populatie te verwachten. Laten we maar extra blij zijn als we weer eens een Zomertortel horen!

Adriaan Dijkse

Literatuur

Dijkse, A.J. e.a. (1996). Vogels op het Gouwe Boltje. Langeveld en De Rooy, Den Burg (Texel).
Hustings, F. e.a. (2002). Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
Zwarts, L. e.a. (2009). Living on the edge. KNNV Publishing, Zeist

Met dank aan allen die naar Zomertortels keken en luisterden en ook de moeite namen hun waarnemingen door te geven!

Texel en de Club van Nederlandse Vogelkundigen

Wanneer volgend jaar de Club van Nederlandse Vogelkundigen (CNV) een eeuw bestaat, zal bij de herdenkingsactiviteiten de naam Texel vaak vallen. Immers, sinds jaar en dag heeft deze club voor haar najaarsexcursie Texel als bestemming en speelt dus in de geschiedenis van de CNV het eiland een belangrijke rol. Het bestuur is dan ook van plan een deel van de jubileumviering op Texel te doen plaatshebben.

Texelse vogelaars zijn eraan gewend dat ze hun eiland en vogels niet voor zich alleen hebben. Voor vogelaars van de overkant is het er een jaar rond open huis. De vraag is of de autochtone vogelaars daarmee altijd in hun schik zijn. Want vooral in voor- en najaar en op dagen dat alweer een zeldzaamheid Texel aandoet, kunnen er zulke cohorten continentale vogelaars toestromen, dat ik eens een lid van de vogelwerkgroep het woord 'dranghekken' hoorde mompelen. Maar verder zijn de vastelanders altijd welkom. Jan P. Strijbos schreef in zijn boek 'Waar de stilte spreekt' van de Texelaars dat hij ze zonder uitzondering 'onverdorven, gemoedelijk, behulpzaam, vriendelijk en gastvrij' vond. Naar schrijvers ervaring is dat nu, tachtig jaar later, niet anders.

Nelis Tuinenburg, Frans Kooijmans, Jan Bouwma en Wim van Dobben timmeren een hut op Texel, 27 september 1931.

De invasie van vogelaars is niet van de laatste jaren. Op 19 en 20 mei 1928, in dezelfde tijd dat Strijbos het karakter van de Texelaars zo lovend neerzette, vermocht

Vogelbescherming in Den Helder voor een weekeinde Texel 125 personen te doen inschepen. In Oudeschild aangekomen, voegden zich ook nog de Texelse leden bij het gezelschap. Strijbos ervoer dat hij in de broedtijd bijna standaard bij iedere overtocht naar Texel aan boord een paar schrale en sportief uitzierende heren hoorde praten over Shelducks, Black Terns, Avocets, harriers and Ruffs'. Zelf kwam hij er om de haverklap. In hetzelfde boek lezen wij hoe hij, op weg naar de vuurtoren, in Eierland op de avond van 13 oktober 1929 een grote witte uil uit de berm zag opvliegen. Vanaf zijn Harley-Davidson richtte hij een spotlight op de vogel. Het blijkt een Sneeuwuil te zijn. Deze waarneming heeft de boekhouding van de Commissie van de Nederlandse Avifauna kennelijk niet gehaald. Adriaan Dijkse noemt hem wel. Strijbos was een doortastend man, zodat hij erin slaagde op Texel een 'pied-à-terre' te krijgen. Uit het archief van wijlen Frans Kooijmans kwam een op Texel genomen foto tevoorschijn waarop hij en zijn vrienden in de weer zijn met het timmeren van een optrekje. Het gaat daarbij niet om het huisje van Strijbos. Dat stond ooit in een duinvallietje achter de Krimweg. Andri Binsbergen herinnert zich dat huisje ook, op het kampeerterrein van de NTKC, de Nederlandse Toeristen Kampeer Club, tegenover de Sluftervallei. Andri heeft Strijbos er nog ontmoet en ook later ook diens vriend, Menno Luikinga. Na het overlijden van Strijbos in 1983 werd dit huisje afgebroken.

CNV-excursie op Texel in september 1955. Van links naar rechts Jan Coldewey, Hans Klatte, Bik Tekke, pastoor Jacobus van den Brink, Karel Waldeck en Jan Kist. De meest rechts staande persoon is onbekend. In 1990 schreef Kooijmans bij deze foto 'ze zijn allen dood'.

Frans Kooijmans

De in 1997 overleden Hagenaar Frans Kooijmans was jarenlang de hoffotograaf van de CNV. 'Kooij' zoals zijn vrienden hem noemden, nam deel aan veel CNV-excursies en kwam dus ook op Texel. Daar fotografeerde hij in 1961 de eerste in Nederland waargenomen Gestreepte Strandloper. Nadat deze een paar dagen eerder in een dijksloot achter de Eendracht was ontdekt, konden de clubleden op 23 en 24 september hun hart aan die nationale première ophalen. Veel van Kooijmans foto's kregen grote bekendheid, ook over de grenzen.

Frans Kooijmans

Zo werden er een paar opgenomen in het befaamde 'Sea Birds' van James Fisher en R.M. Lockley. Op dit moment wordt overwogen tot een biografie over Kooijmans te komen. Mocht dat doorgaan, dan zal deze aantonen de grote bijdrage die Kooij leverde aan de historie van de Nederlandse fotografie, zowel ten aanzien van vogels, landschappen (De Beer!) als vogelaars. Op één van de foto's die Kooij op Texel maakte tijdens de CNV-excursie in september 1955 staan alle Haagse clubgrootheden bij elkaar. Schrijver kende die groep van De Beer, waar ze vaak nadrukkelijk aanwezig waren.

Bij de aanstaande jubileumfestiviteiten zal ongetwijfeld de ontstaansreden van de

Jan Kist, in zijn tijd voor menig een spraakmakend boegbeeld van de CNV

de vraag hoe verder met de CNV? Want deze is in feite al een kwarteeuw op zijn retour, een periode die niet toevallig samenvalt met de opkomst van de Dutch Birding

CNV de revue passeren. Men leze daarvoor de tafelrede die de toenmalige voorzitter P.A. Hens uitsprak bij het vijftigjarig bestaan in 1961. Hens betreurde het toen nog dat 'het verzamelen' van nieuwe in de natie waargenomen vogelsoorten voor musea steeds meer op praktische bezwaren stuitte. Hopelijk zal het 2011 met deze wens gedaan zijn, en niet alleen om reden van de ademstokkend fraaie foto's die de huidige generatie vogelaars weet te maken. Tot slot, ook zal op tafel komen

Association. Er wordt al over op opheffing gemompeld, waarbij dan nog wel een jaarlijkse reünie. Waar anders dan natuurlijk op Texel? Dat wordt dan een rollator-excursie door de Slufter.

Gerard Ouweneel

Literatuur

- Dijkse, A.J. 1996. Vogels op het Gouwe Boltje. Langeveld & de Rooy BV, Den Burg. Texel.
Hens, P. 1962. Tafelrede, uitgesproken op 27 mei 1961 in het Hotel Riche te Tilburg door de voorzitter P.A. Hens, van de 'Club van Nederlandse Vogelkundigen' ter herdenking van het feit dat op 22 mei 1911 de Club van Nederlandse Vogelkundigen werd gesticht. Limosa 35: 171-175.
Fisher, J. & R.M. Lockley. 1954. Sea-Birds. Collins, Londen.
Strijbos, J.P. 1930. Waar de stilte spreekt. Uitgever H.J.W. Becht, Amsterdam.

De Atlas van de Noordhollandse Broedvogels begint vorm te krijgen

Voor de 150 vogels waarvoor ook Vogelwerkgroep Texel gedurende de afgelopen drie jaar de tellingen heeft verricht, zijn in de atlas naast foto's en verspreidingskaarten de teksten geschreven. In een mooie layout gaat het geheel binnenkort naar de drukker en zal het op de Natuurdag 11 december a.s gepresenteerd worden.

Om het uitgeven van deze atlas mogelijk te maken zoeken wij nog sponsors voor 42 verschillende vogelsoorten:

Knobbelzwaan	Canadese Gans	Wintertaling	Smient
Wilde eend	Tafeleend	Kwartel	Fazant
Kwartelkoning	Zwartkopmeeuw	Kokmeeuw	Kleine Mantelmeeuw
Zilvermeeuw	Holenduif	Houtduif	Zomertortel
Koekoek	Boompieper	Engelse Kwikstaart	Witte Kwikstaart
Rouwkwikstaart	Grote Lijster	Sprinkhaanzanger	Rietzanger
Bosrietzanger	Kleine Karakiet	Spotvogel	Grasmus
Tuinfluit	Baardman	Glanskop	Matkop
Kuifmees	Koolmees	Boomklever	Buidelmees
Europese Kanarie	Sijs	Kneu	Kleine Barmstij
Roodmus	Rietgors		

Sponsors kan via de website van de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland: www.vogelwerkgroepennh.nl onder sponsoring.

U kunt de Atlas van de Noordhollandse Broedvogels ook bestellen. Tot half november 2010 kunt u intekenen voor de prijs van €19,50 (excl. €4.50 verzendkosten) via broedvogelatlas@hotmail.com en u kunt aangeven dat u het bedrag heeft overgemaakt op rekening 678363501 t.n.v. Boekenfonds SVN. Als u bij voorintekening aangeeft dat u het boek bij Vogelwerkgroep Texel ophaalt dan vervallen de verzendkosten. Na half november wordt de verkoopprijs €24,50 (excl. verzendkosten).

Kom naar de Landelijke Vogelaarsdag voor Jongeren!

Heb je interesse in vogels kijken en vogelonderzoek? Altijd al eens mee willen gaan het veld in om vogels te vangen? Op zoek naar een boeiende stage of afstudeerplek? Reserveer dan **zaterdag 29 mei** in je agenda!

Die dag organiseert SOVON Vogelonderzoek voor het eerst een Landelijke Vogelaarsdag voor Jongeren. Met een keur aan inspirerende lezingen, excursies en stands kom je als vogelliefhebber ogen en oren te kort. Op het programma staan onder andere lezingen over zenderwerk, uilen en ringonderzoek. Daarnaast is er de unieke mogelijkheid om met ervaren onderzoekers het veld in te gaan om mee te maken hoe het vogels vangen en ringen in zijn werk gaat. Ook zijn er ganzenexcursies en kun je mee op zoektocht naar de Middelste Bonte Specht en Kortsnavelboomkruiper.

Voor iedereen die overweegt een stage- of afstudeeropdracht te doen bij SOVON is dit een uitgelezen kans om hier alles over te weten te komen, want tijdens deze dag presenteert SOVON de mogelijkheden voor stages, afstudeermogelijkheden en de openstaande stageplekken voor komende tijd. Andere PGO's zullen hun aanbod ook presenteren.

Voor de excursies en veldwerk dien je je in te schrijven, omdat er maar beperkt plaats is. Deelname is gratis en hier geldt: wie eerst komt, eerst maalt, dus aarzel niet!

De landelijke dag voor jongeren wordt gehouden *Mannetje Bruine Kiekendief* (foto: Hans Jansen) in een inspirerende en prachtige omgeving: het gloednieuwe Veldstudiecentrum Huize Wylerberg op de stuwwal in Beek-Ubbergen (bij Nijmegen). Omdat er geen lunchfaciliteiten in de buurt zijn, kun je altijd zelf je lunch meenemen of deze voor €7,50 van te voren bestellen. Voor koffie en thee wordt gezorgd.

Het complete programma staat op www.sovon.nl onder de volgende link:
<http://www.sovon.nl/default.asp?id=865>

Aanmelden voor excursies en bestellen van lunch kan tot uiterlijk 15 mei bij nicole.boeijink@sovon.nl

Uitzonderlijk: nee is nee

Op de eerste mooie lentedag (25 maart 2010) zat ik even in mijn tuin toen met veel kabaal plotseling een paar Huismussen inviel in een struik dichtbij. Aan het gefladder van veren tegen takken en het drukke getjilp was wel duidelijk te merken dat het er woest aan toeging en hoe de situatie was: hij had zin en zij niet.

Meestal speelt dit soort ruzies zich af in een dichte heg en in een wat grotere groep waar iedereen zich ermee bemoeit, zodat het een nogal onoverzichtelijk verloop heeft, maar in dit geval waren het er maar twee, een mannetje en een vrouwtje, en ik kon het goed zien. Het volgende, bijna ongelooflijke tafereeltje volgde ik dan ook ademloos. Na de eerste mislukte aanval waagde het mannetje direct een tweede poging, maar toen kreeg het vrouwtje hem met haar snavel ongenadig te pakken bij de veren op zijn kop of nek. Na een kortstondig gespartel bleek hij volkomen weerloos. Misschien was het vanwege de pijn, of de angst om een gat in zijn kop of op zijn minst verenkleed op te lopen, maar hij verroerde geen vin meer en bungelde boven de afgrond alsof hij een konijn was dat bij zijn nekvel werd vastgehouden of liever gezegd als een mussenbalgje dat aan een waslijn te drogen hing. Met als knijper die verrekte snavel in zijn nek/op zijn kop. Haar lichaam was daarbij voorovergebogen, met kop en hals naar beneden gericht terwijl ze zich stevig aan een takje vasthield met haar poten. En hoewel zij zo een gewicht droeg even zwaar als zijzelf liet zij niet los. Zij gaven geen kik meer en het duurde voor mijn gevoel toch gauw een halve minuut. Pas toen liet ze los. Hij vloog direct weg, eerst even naar een tak in de buurt waar hij zich even uitschudde en of krabde (duurde hooguit 1 seconde) en vloog daarna als een pijl uit de boog ver buiten mijn gezichtsveld, terwijl zij gewoon in de naburige tuin verderging met haar mussenleven.

Had hij een gevoelig lesje geleerd? Ik had nog nooit zoiets gezien en er ook niet over gehoord.

Het was wel duidelijk: deze dame liet niet met zich spotten en haar boodschap was helder: nee is nee!

Marcel Groenendaal

Naschrift van de redactie (KdJ):

Op een van de laatste dagen van maart hebben wij in onze (toenmalige) tuin aan de Kikkertstraat (in De Cocksdorp) vrijwel hetzelfde zien gebeuren. Een heleboel mussenkabaal trok onze aandacht en toen we naar buiten keken hing er een mannetje Huismus volkomen weerloos aan zijn kop-/nekveren aan de snavel van een vrouwtje. Het was een bizar gezicht. Het zag er zo pijnlijk uit dat mijn vriendin opsprong om dit misbaar te laten ophouden, maar ik heb haar daarvan weerhouden in de overtuiging dat de natuur ook in deze wrede zin haar gang moet gaan, leuk of niet.

Aanvankelijk twijfelde ik of ik het zou melden in de Skor, maar gebrek aan fotomateriaal deed mij de moed om dit te beschrijven in de schoenen zakken. Marcel heeft het echter treffend beschreven.

Een winderige Tweede Paasdag...

Als gewone spontane deelnemer van de excursie had ik plotsklaps rond het einde van de excursie na een vraag van Vincent de 'belofte' gemaakt om een stukske te schrijven. Dus, vlak na thuiskomst maar gelijk achter de computer geschoven.

Heel wat mensen verzamelen zich rond Hans Witte en Vincent Stork en de uitgestalde telescopen, vlak voor boerderij De Reiger aan de Westerboersweg. Het is een mengelmoes van Texelaars, toeristen, 'semi-overkanter', Duitsers en zelfs Franstaligen. Naast de vele volwassenen zijn er een paar kinderen. Er wordt al druk rondgetuurd. Al met al zo'n 30 deelnemers. Het zonnetje schijnt. Na een korte inleiding door Vincent en Hans gluurt men door verrekijkers en telescopen naar de Wintertalingen in het plasje, de samenscholende Scholeksters op het randje, de Wulpen, Grutto's en Kieviten. Sommige deelnemers hebben het geluk om zowel de Witte Kwikstaart als de Gele met behulp van de telescoop sterk naar zich toe te kunnen halen. Zowel Vincent en Hans als een aantal andere vogelkenners vertellen her en der bij groepjes deelnemers wat over de verschillende vogels. Na een tijdje pakken we alle materialen op en lopen verder richting De Staart, geregeld met een korte of langere stop om weer door de telescopen en verrekijkers te kijken.

Tureluur

(foto: René Pop)

Het nummer van een Grauwe-Gans-halsband in de verre verte is moeilijk te ontcijferen doordat de telescoop erg 'bibbert' door de wind; er lijkt een 5 en/of een 4 in te zitten. De Krakeend, Grauwe Gans, Aalscholver, Smient, Tureluur, Bergeend laten zich goed zien. Ook de Kemphaan meldt zich even, maar brengt zichzelf al snel uit zicht, tot ongenoegen van ondergetekende. Maar wie weet, zien we hem nog later.

Het is een grote groep deelnemers en het is opletten geblazen wanneer er auto's over de weg razen. De wind is guur en ik ben blij dat ik toch mijn muts en wanten mee heb genomen, iets dat me van te voren wat overdreven leek. Menig ander heeft het goed koud

gekregen. Dan is er *Grutto* (foto: René Pop) het 'koffie-moment'. Gelukkig is er nog hete drank in de lekkende thermoskan(nen) overgebleven. De heren verzorgen het fantastisch, compleet met suiker en lepeltje. En zo staan we in de gure wind, onze handen warmend aan het bekertje warme thee of koffie, te knabbelen aan een vrolijk gekleurd chocolaatje, genietend van een leuke excursie, met de telescoop gericht op de Slobeend. Daarna loopt de ondertussen wat kleiner geworden groep over De Staart verder richting de wittige molen. Ondertussen heeft de Slechtvalk zijn stekje daar verlaten en is verderop aan het jagen. Een Bruine Kiekendief zweeft aan de andere kant van de weg door de lucht. En warempel, we krijgen de Kemphaan nog even goed te zien. Nog niet in zomerkleed en mij valt het op dat het dan een vrij onopvallende steltloper is, die ik tot nu toe niet als Kemphaan zou hebben herkend. Leuk om hem nu eens wat duidelijker en bewust te zien!! De ondertussen gehalveerde groep loopt dan terug naar de beginplaats, genoeglijk kletsend met elkaar. Dan wordt de excursie afgerond. Al met al vond ik het een leuke excursie. Naast het gewoon lekker buiten zijn (flink uitwaaien) en genieten van wat je ziet en hoort, is mijn soortenkennis ook weer wat meer uitgebreid. Heren, dankjulliewel!

Karien Blankenburgh

PS. Waarschijnlijk is mijn lijstje vogels die we gezien hebben niet helemaal compleet.

Waarnemingenoverzicht 16 februari tot en met 15 april 2010

Na deze strenge winter snakte menig vogelaar misschien al naar de eerste voorjaarssoorten, maar gedurende een deel van deze periode waren de wintergasten toch nog zeer in de meerderheid. Een fenologisch overzicht kan tegenwoordig goed via de site worden opgevraagd, maar in deze rubriek zal ik hier ook op in gaan.

De 3 **Wilde Zwanen** in de omgeving van de Mient verbleven hier nog tot en met 31 maart. Op 20 en 27 februari verbleven resp. 4 en 2 ex in de omgeving van de Kadijkse weg. Ook **Kleine Rietganzen** werden nog gezien met als maximum 160 ex bij Dorpzicht. De laatste waarneming betrof 7 ex in het Burger Nieuwland op 14 maart. Nadat op 17 februari in totaal nog 24 **Witbuikrotganzen** werden gezien nam dat aantal toch vrij snel af waarmee een eind kwam aan deze influx. In maart en april werden nog wel geregeld 4-6 ex geteld, maar dat is niet uitzonderlijk te noemen. **Zwarte Rotgans** was veel schaarser met slechts 8 waarnemingen. Op 20 februari bevonden zich 2 ex in Zeeburg en verder ging het steeds om 1 ex in het gebied tussen de Bol en Zeeburg. Een **Roodhalsgans** werd op 1 maart gezien tussen de Rotganzen in Utopia, maar werd daarna helaas niet meer gezien.

Een vrouwtje **Topper** verbleef op 20 en 21 februari in de veerhaven. Een vrouwtje **Ilseend** werd vanaf de veerboot gezien voor de monding van de Mokbaai op 11 april. Het mannetje **Grote Zaagbek** in Den Burg was er nog tot en met 17 februari en het mannetje van de Roggesloot verbleef tot en met 1 maart en had op 23 februari gezelschap van een vrouwtje. De eerste **Zomertaling** van het jaar, een mannetje, werd op 5 april gezien in het Grote Vlak. Vanaf 10 april kreeg hij gezelschap van een vrouwtje. Op 10 en 12 april zat een mannetje in de Kreeftepolder.

Dat de **Roerdampen** door de kou nog aan het zwerven waren, werd fraai geïllustreerd door een zeer tam ex in De Krim op 8 maart. **Kleine Zilverreigers** bleken schaars met slechts 5 waarnemingen van losse ex. Een **Grote Zilverreiger** bevond zich op 19 maart in Zeeburg en de Eendracht. De eerste **Lepelaar** van het seizoen bevond zich op 21 februari langs de Oude weg bij Den Hoorn. Op 4 maart zaten al 24 ex in de Geul.

De enige **Roodhalsfuut** van de periode werd op 21 februari gemeld bij Paal 17. Slechts 5 losse **Kuifduikers** werden gemeld. De **Geoorde Fuut** kwam ook niet tot hoge aantallen met als maximum 4 ex in de NIOZ-haven op 20 februari.

Al op 17 maart werd de eerste **Zwarte Wouw** van het jaar gezien vliegend >zw over Nieuweschild en even later over Den Burg. Dit was de vroegste waarneming voor Texel ooit. De volgende 3 **Rode Wouwen** werden gezien: op 27 februari >no over Seetingsnollen, op 19 maart over het NIOZ en op 31 maart en 1 april over resp. de Staatsbossen en het NIOZ. Op 10 maart vloog de eerste **Bruine Kiekendief** van het voorjaar >no over de Hoge Berg. Een juveniele **Ruigpootbuizerd** werd op 4 dagen

gezien tussen de Lange Dam en de Tuintjes. Op 20 februari werden maar liefst 4 verschillende **Smellekens** gemeld.

Van de **Kraanvogel** werden de volgende waarnemingen opgetekend: op 27 februari vlogen 2 ex >o over Everstekoog, op 6 maart bevond zich 1 ex in de Hemmer na eerst over de Petten gevlogen te zijn, op 4 april bevonden zich 3 ex kortstondig in de Prins-Hendrikpolder en op 7 april vlogen 2 ex >z over de Petten.

Op 7 april werd de eerste waarneming van het jaar van **Kleine Plevier** gedaan en wel van gelijk 6 ex in de Nederlanden en de dag erna zaten 3 ex in Waal en Burg. Op 24 februari werd de eerste **Grutto** in Waal en Burg waargenomen, waarna de aantallen langzaam toenamen. De eerste **Regenwulp** van het jaar werd op 23 maart gezien in het Grote Vlak, waarna waarnemingen volgden op 7 april in het Wagejot en op 10 april bij paal 15. **Witgatten** worden in de meeste winters wel op Texel aangetroffen, maar deze periode werd pas op 29 maart 1 ex gemeld en wel >n over Zeeburg. In februari werden 2 **Zwarte Ruiters** gezien, 1 in de Petten en 1 in Waal en Burg. Een **Groenpootruiter** werd in februari en maart enkele malen in de Petten waargenomen.

Op 10 april vloog een hoog aantal van 310 **Dwergmeeuwen** in 1 uur tijd >no langs Westerslag. De eerste adult zomer **Zwartkopmeeuw** werd op 17 maart in polder Eierland gezien en mogelijk het zelfde ex bevond zich op 18-22 maart in het Wagejot. Hierna werden nog zeker 5 ex gemeld. In deze periode werden 4 **Geelpootmeeuwen** gemeld, voor zover bekend alle vogels in eerste winterkleed. De **Pontische Meeuw** was iets zeldzamer met op 16 februari een mogelijk eerste winter ex in de Roggesloot en op 7 april een tweede winter ex in het Grote Vlak. De eerste **Dwergsterns** werden op 6 april gemeld in Ottersaat en Minkewaal. Op 20 maart zaten de eerste 2 **Grote Sterns** in de Petten. Dat de aantallen snel toenamen bleek uit de 96 ex die op 27 maart op de Volharding zaten. De eerste waarneming van **Visdief** betrof 6 ex vliegend over de Mokbaai. De enige **Zeekoet** van deze periode zat op 10 april op zee bij Westerslag.

In maart werden 4 **Velduilen** gezien, vermoedelijk allen doortrekkers. Na het strenge winterweer werden nog slechts 2 **Ijsvogels** gemeld: op 21 februari in de Mars en op 30 maart op Dorpzicht. De voorjaarstrek bracht 4 Roeken naar Texel waarvan 1 adult van 18-22 maart verbleef in het Burger Nieuwland. De enige waarneming van **Bonte Kraai** deze periode betrof 1 ex in de Eendracht op 9 maart.

Vuurgoudhanen werden in maart geregeld gezien en dan vooral in de Staatsbossen waar op 21 maart zelfs 7 ex werden gevonden. Buiten het bos werden in totaal 7 ex geteld, oa in Den Hoorn, Den Burg en op de noordkop. Op 7 april werden 2 roepende **Buidelmezen** gehoord bij het oostelijke Horsmeertje. Vanaf 22 maart werd weer geregeld een **Boomleeuwerik** gezien en gehoord in de Bollekamer en op 9 april vloog 1 ex >no over de Horsmeertjes. De eerste **Oeverwaluw** werd op 21 maart gezien in

polder Eierland en de dag hierna 1 ex in de Witte Hoek. Daarna werd de soort pas in april weer opgemerkt met op 7 april al 60 ex boven het oostelijke Horsmeertje. De eerste **Boerenwaluw** vloog op 25 maart over 't Horntje. Op 7 april vlogen 40 ex boven het oostelijke Horsmeertje. De eerste **Huiswaluw** vloog op 3 april over de Prins-Hendrikpolder en op 10 april vlogen al 5 ex boven Den Hoorn.

De eerste zingende **Tjiftjaf** bevond zich op 14 maart in Zuid-Eierland en op 30 maart werd een hoog aantal van 24 ex vastgesteld in de Robbenjager. Op 21 maart bevond de eerste **Fitis** van het jaar zich in het Kogerveld. Op 11 april werd de eerste **Braamsluiper** gehoord in de Geul en de eerste **Zwartkop**, een mannetje, zat op 28 maart in de Ruige Hoek. Op 11 april ratelde de eerste **Sprinkhaanzanger** in de Tuintjes. De vroegste **Rietzanger** ooit zat op 29 maart te zingen in de Robbenjager, waarna vanaf 7 april weer zangposten bij de Horsmeertjes ingenomen werden.

De eerste **Beflijster** van het jaar zat op 21-22 maart in de Tuintjes en op 27 maart werd een mannetje gefotografeerd bij het Reddingboothuis en vloog ook 1 ex over Zeeburg. Op 7 april werden verspreid over het eiland in totaal 6 ex gemeld en op 11 april bevonden zich 4 ex bijeen in de Nederlanden. Er werden deze periode slechts 17 **Grote Lijsters** doorgegeven met als max 8 ex in het Krimbos op 9 maart. Op 7 april zong de eerste **Nachtegaal** van het jaar in de Seetingnollen. Op 21 maart was de eerste zingende **Blauwborst** te bewonderen in de Robbenjager en op 23 maart waren ook al zingende ex aanwezig in de Geul en de Horsmeertjes. Opmerkelijk was een afwijkend ex met een oranje 'ster' dat op 7 april zat te zingen bij het oostelijke Horsmeertje. Op 19 maart bevonden zich 2 **Zwarte Roodstaarten** in de Witte Hoek (hier nog t/m 21 maart) en 1 ex bij Paal 28. Op 30 maart werd een mannetje **Gekraagde Roodstaart** gemeld in 't Horntje, hetgeen de op twee na vroegste waarneming voor Texel ooit zou betekenen. Pas in maart werden weer **Roodborsttapuiten** gemeld met op 21 maart goede aankomst getuige de 18 ex die verspreid over het eiland werden gemeld (deze dag was voor meer soorten de eerste waarnemingsdatum of eerste datum met hogere aantallen). Op 19 maart bevonden zich 2 **Tapuiten** bij Paal 28 en 1 mannetje in de Witte Hoek. Op 21 maart werden 15 ex gemeld verspreid over het eiland en op 23 maart 13 ex.

Op 23 maart werd de eerste **Gele Kwikstaart** van het jaar gezien in Waal en Burg. Er werden na de vorstperiode slechts 5 **Grote Gele Kwikstaarten** gezien in maart. De eerste **Witte Kwikstaart** bevond zich op 27 februari in Waal en Burg en in maart namen de aantallen geleidelijk toe naar bv 14 ex in het Krimbos op 17 maart, 25 ex in de Witte Hoek op 23 maart en 30 ex in de Prins-Hendrikpolder op 2 april. De eerste **Rouwkwikstaart** zat op 5 maart met Witte Kwikstaarten in de Hemmer. Hogere aantallen betroffen de 6 ex in het Krimbos op 17 maart, 8 ex in de Witte Hoek op 21 maart en 7 ex in de Witte Hoek op 23 maart. Op 7 april bevonden zich **Boompiepers** in

de Nederlanden en bij het NIOZ. Op 31 maart zat een adult zomerkleed **Waterpieper** tussen 80 Graspiepers in Zeeburg.

Een **Europese Kanarie** werd op 4 april gezien met Groenlingen en Kepen bij voer in de tuin van een huisje van de Bremakker bij De Koog. Op 7 en 9 maart bevonden zich reeds 15 en 21 **Kneuen** in de Eendracht. Hierna nam de soort sterk in aantal toe.

Fraters bleven in februari nog in hoge aantallen aanwezig langs de Lange Dam met als maximum 60 ex op 24 februari. Op 7 maart bevond zich een **Kleine Barmsijs** op Dorpzicht, op 7 april zat er 1 bij het oostelijke Horsmeertje en op 13 april nam 1 ex een bad in de Ruige Hoek. Bijzonder waren het mannetje en vrouwtje **Goudvink** in de Staatsbossen op 19 februari. Dit zullen wel zeker Noordse Goudvinken geweest zijn. Curieus is de waarneming van een mannetje **Sneeuwgors** dat kort ter plaatse was in een boompje in het noordwesten van Den Burg en daarna doorvloog. Deze soort wordt zelden ver van de kust gezien en een waarneming in de bebouwde kom is heel bijzonder.

Vincent Stork

Van het kerkuilenfront

Het afgelopen jaar was een gloriejaar voor de Kerkuil: eindelijk, na 46 jaar afwezigheid, broedden er weer twee paar op ons eiland. Het ziet ernaar uit dat de vestiging bestendigt, want dit voorjaar waren op beide broedplaatsen weer uilen aanwezig. Er zijn ook enkele nieuwe broedkisten geplaatst in schuren en boerderijen waar zich deze winter (vaak al eerder) Kerkuilen ophielden. Het totale aantal kisten dat op Texel beschikbaar is voor de uilen bedraagt daarmee 25. Toch is er plaats voor nog meer kisten. In een groot gebied, globaal gelegen in de Prins-Hendrikpolder en in de driehoek Den Hoorn, Den Burg, De Koog hangt vrijwel geen enkele kist. Zitten daar nooit Kerkuilen? Ik houd mij aanbevolen voor tips en aanvragen voor het plaatsen van een kist (geheel gratis en voorlopig nog uit voorraad leverbaar).

Onlangs is een Werkgroep Kerkuilen Texel gevormd, die zich bezig houdt met het controleren van de kerkuilkasten, voorlichting geeft en nieuwe kisten plaatst. Deze werkgroep bestaat vooralsnog uit vier personen: Leo van der Vaart, Gerrit Visch, Jan van der Star (De Waal) en ondergetekende. Wie zich aangetrokken voelt tot het werk van de werkgroep en zich bij ons wil voegen, is echter welkom. Hij of zij mag zich bij mij melden.

Andri Binsbergen

a.binsbergen@texel.com

Uiterste inzenddatum van uw kopij voor de eerstvolgende Skor:

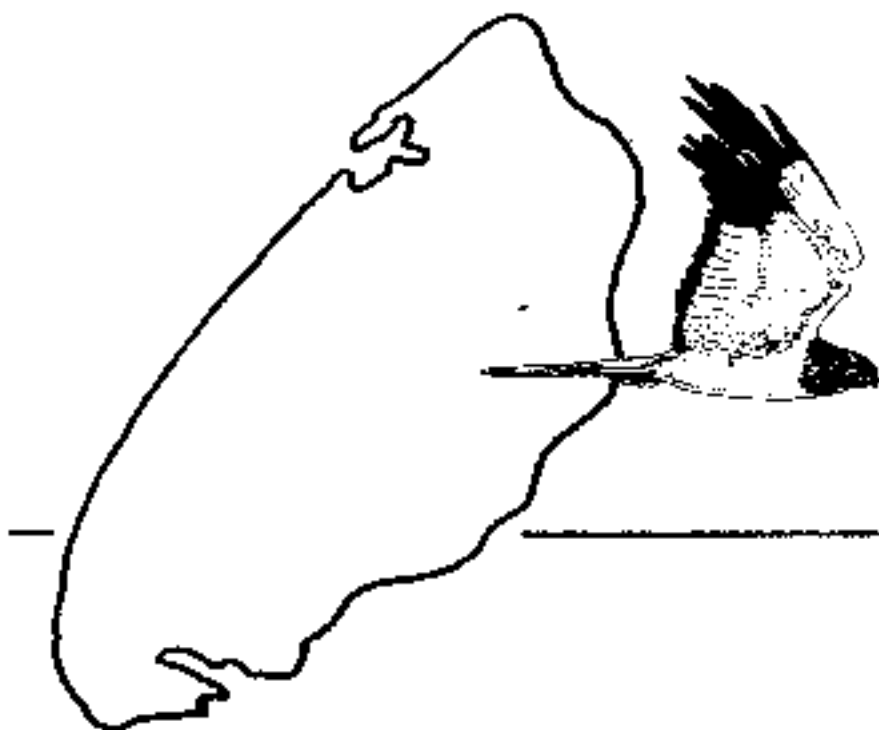
15 juni 2010

15 september 2010

15 november 2010

15 februari 2011

15 april 2010

Inhoudsopgave

- Colofon	blz. 50
- Van de redactie	blz. 51
- Van het bestuur	blz. 52
- Agenda	blz. 53
- 30 jaar wad- watervogeltellingen op Texel: de Kolgans	blz. 54
- Natuurwijzer: vogels voor de radio	blz. 61
- De Gele Kwikstaart als Soort van het Jaar 2010	blz. 62
- In de ban van de ring (II): het levensverhaal van Rotgansvrouw RFG6	blz. 64
- Huis- en Gierzwaluwen op Texel in 2009	blz. 68
- Weidevogelbeheer op Texel	blz. 70
- Gebiedsdekkende weidevogeltelling 2009	blz. 73
- Zomertortel, Soort van het Jaar 2009	blz. 75
- Texel en de Club van Nederlandse Vogelkundigen	blz. 79
- De Atlas van de Noordhollandse Broedvogels begint vorm te krijgen	blz. 82
- Kom naar de Landelijke Vogelaarsdag voor Jongeren	blz. 83
- Uitzonderlijk: nee is nee	blz. 84
- Een winderige Tweede Paasdag	blz. 85
- Waarnemingen 16 februari – 15 april	blz. 87
- Van het Kerkuilenfront	blz. 90

